

Hanna Autio

Hevosalan koulutustarve Etelä-Pohjanmaalla

Opinnäytetyö

Kevät 2015

SeAMK Elintarvike ja Maatalous

Maaseudun kehittämisen koulutusohjelma



SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Elintarvike ja Maatalous

Tutkinto-ohjelma: Maaseudun kehittämisen koulutusohjelma

Tekijä: Autio, Hanna

Työn nimi: Hevosalan koulutustarve Etelä-Pohjanmaalla

Ohjaaja: Esala, Jussi

Vuosi: 2015

Sivumäärä: 54

Liitteiden lukumäärä: 1

Suomessa on noin 75 000 hevosta ja hevosjalouden arvioidaan työllistävän osattai kokoaikaisesti 15 000 henkilöä. Hevosista 31 000 on maataloilla ja 75 %:lla hevosyrityksistä on maatilakätkös. Etelä-Pohjanmaalla on arviolta 5850 hevosta ja 800 tallia. Koko Suomen hevoskannasta Etelä-Pohjanmaalla on noin 8 %. Maatalouden rakennekehitys näyttää tilojen määrän laskevan, hevosalalle sen sijaan syntyy uusia yrityksiä vuosittain arviolta noin sata. Hevosalan yrittäjien taustalla on usein vahva harrastuneisuus, joka osin leimaa alan yrittäjiä.

Etelä-Pohjanmaan lomituspäalvelualueella on yhteensä 1878 lomitettavaa tilaa, tiloista 9 %:lla lomittajan työhön kuuluu myös hevosten hoitoa. Kokonaan hevosiloja on lomitettavien tilojen määrästä vajaa 3 %. Lomatoimistojen mukaan koulutustarvetta on lähinnä täydennyskoulutukselle hevosen käsittelyyn ja ruokintaan.

Hevosalan ammattilaisten mukaan yrittäjille tärkeämpiä koulutuksia on alan peruskoulutus ja erilaiset liiketoimintaosaamista parantavat kurssit. Hevosiloilla lomittaville kaivattiin enemmän perustietoja hevosten hoidosta ja lomatoimistoille tietämystä, mitä hevosilojen lomitusta vaatii. Hevosalan harrastajien osaamistaso koettiin puutteelliseksi hevosten perushoidossa, mutta ratsastus – ja valmennusosaaminen hyväksi. Ammattitaidon ja ammattimaisuuden todettiin olevan eduksi koko hevosalalle.

Etelä-Pohjanmaalla ei kyselyn perusteella ole tarvetta tutkintoon johtavaan koulutukseen hevosalalla. Kysyntää näyttäisi olevan erikoistumisopinnoille, kuten kengitykselle. Maatalousalan perustutkintoon sisältyvät hevosjalouden opinnot nähtiin hyväksi lomittajiksi aikoville opiskelijoille.

Asiasanat: hevosjalous, osaaminen, koulutus

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Food and Agriculture

Degree programme: Development of Agriculture and Rural Enterprises

Author/s: Autio, Hanna

Title of thesis:

Supervisor(s): Esala, Jussi

Year: 2015

Number of pages: 54

Number of appendices: 1

There is about 75 000 horses in Finland. Equine industry gives job approximate to 15 000 person, either part- or full-time. 31 000 horses live in farms and 75 % of equine companies have connection to a farm. In Southern Ostrobothnia lives approximately 5850 horses and there are about 800 stables. The development of the number of farms seems to be downward, instead equine industry spring to life annually around 100 new firm. The people behind equine business usually have a strong hobby background.

In the farm relief services area of Southern Ostrobothnia have 1878 farms. Nine percent of the farms have horses that farm reliefs take care while working in the farm. Three percent of the farms on Southern Ostrobothnia farm relief area are equine farms. Farm relief service see need mostly to courses of equine handling and feeling.

According to equine professionals the most important education for equine entrepreneur is basic education in equine industry and business economics. For the farm reliefs they hoped more information in basic equine care. Equine professionals felled like the farm relief service did not know what it demand to work in equine farm. The people who have horses as a hobby have good know-how in riding, but lack of skills in basic equine care. It is good for the whole equine industry to become more professional.

According to my research there isno need for equine schools in Southern Ostrobothnia. However there seems to be need for specific short courses, for example farriers. Equine courses where recommended for the people who study agricultural aiming to become a farm relief.

Keywords: Equine industry, know-how, education

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuvio- ja taulukkuuettelo.....	6
1 JOHDANTO.....	7
1.1 Tutkimuksen tausta.....	7
1.2 Tutkimuksen tavoitteet.....	7
1.3 Tutkimuksen rakenne.....	8
2 HEVOSTALouden RAKENNEKEHITYS OSANA MAATALouden RAKENNEKEHITYSTÄ.....	9
3 HEVOSALA SUOMESSA.....	14
3.1 Raviurheilu ja ratsastus.....	16
3.2 Hevostalous Etelä-Pohjanmaalla.....	17
3.3 Hevosalan kehittäminen.....	18
3.4 Hevosalan kehittämishankkeet Etelä-Pohjanmaalla.....	20
4 HEVOSTALouden KOULUTUS.....	23
4.1 Hevosalan tutkinnot.....	24
4.2 Hevosalan koulutus Etelä-Pohjanmaalla.....	25
5 TUTKIMUSMENETELMÄT JA -AINEISTO.....	27
5.1 Menetelmät.....	27
5.2 Aineistoanalyysi.....	29
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	30
6.1 Kyselyn tulokset.....	30
6.1.1 Lomitettavat tilat.....	30
6.1.2 Lomittajien koulutustarve ja taustakoulutus.....	31
6.1.3 Lomituksen tarve.....	32
6.2 Teemahaastattelun tulokset.....	33
6.2.1 Taustatiedot.....	34
6.2.2 Hevosalan vaikuttavuus.....	34

6.2.3 Hevosalan yrittäjyys	35
6.2.4 Harrastuneisuus.....	37
6.2.5 Osaamisen saavuttaminen ja koulutustarve	38
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	40
8 POHDINTA	42
LÄHTEET	45
LIITTEET	49

Kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1 Maatilojen lukumäärän kehitys ja ennuste vuoteen 2020.....	10
Kuvio 2 Hevosmäärän kehittyminen syntyvyyden, tuonnin ja viennin kautta	11
Kuvio 3. Hevostaloudessa maksetut kansalliset tuet	12
Kuvio 4. Hevostaloudessa maksetut alkuperäisrotutuet.....	13
Kuvio 5 Hevosala on yhdistelmä elinkeinoa, harrastusta, urheilua ja hyvinvointia	16
Kuvio 6 Hevosalan kehittämisen painopisteet.....	19
Kuvio 7 Hevoosella vaan-hankkeet järjestämät kurssit ja koulutukset	22
Kuvio 8 Hevosalalla vaadittava osaaminen.....	23
Kuvio 9 Hevostilojen määrä Etelä-Pohjanmaan lomitettavista tiloista	30
Kuvio 10 Hevosten hoidon osuus lomittajan työajasta	31
Kuvio 11 Lisäkoulutuksen tarve lomittajilla.....	32

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen tausta

Suomalaisessa maataloudessa on meneillään voimakas rakennemuutos. Tilakoot kasvavat, tilojen lukumäärä vähenee ja yhä useampi tila miettii vaihtoehtoisia tuotantosuuntia tai toimintoja toimintansa ylläpitämiseksi.

Hevosten määrä on kasvanut tasaisesti aina 1980-luvulta saakka, jolloin alhaisimmillaan Suomessa oli vain 31 000 hevosta (Laitinen ym. 2014, 11). Nykyään hevosia on noin 75 000, hevosmäärä on siis kasvanut keskimäärin 1000 hevosella vuosittain, vuodesta 2012 alkaen hevosmäärä on laskenut noin 400 hevosen vuositahtia (Suomen Hippos ry. 2015, 4). Hevoskannasta 31 000 on maataloilla (2013) ja 75% hevosalan yritystoiminnasta sijoittuu maataloille. Hevosalan yrittäjä on oikeutettu maatalouslomitukseen, mikäli hänellä on MYEL-vakuutus. YEL-vakuutuksen piirissä olevat hevosyrittäjät järjestävät lomituksensa itse. (Laitinen ym. 2014, 13.)

Hevosalan ammattilaisia koulutetaan ympäri Suomea, mutta Etelä-Pohjanmaalla ei ole yhtään hevosalan oppilaitosta. Kaikki alueen kolme maatalousoppilaitosta, Ilmajoella, Kauhajoella sekä Alajärvellä, tarjoavat hevosopintoja osana maatalousalan perustutkintoa. Erikoisammattitutkintoa tai ammattikorkeakoulutason tutkintoa ei hevosalalla myöskään voi Etelä-Pohjanmaalla suorittaa. Etelä-Pohjanmaa on kuitenkin vahvaa hevosaluetta, alueella on erilaisten hankkeiden sekä järjestöjen taholta järjestetty hevosalan kursseja ja koulutuksia, joille on ollut kysyntää.

1.2 Tutkimuksen tavoitteet

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää hevosalan koulutustarve Etelä-Pohjanmaan alueelta. Tutkimuksen päätavoite on saada selville millä keinoin hevosalalla tarvit-

tava ammattitaito saavutetaan. Alatavoitteina on selvittää Etelä-Pohjanmaan alueelta kuinka paljon hevostaloutta on maatilojen yhteydessä sekä millainen on alan osaamistaso.

1.3 Tutkimuksen rakenne

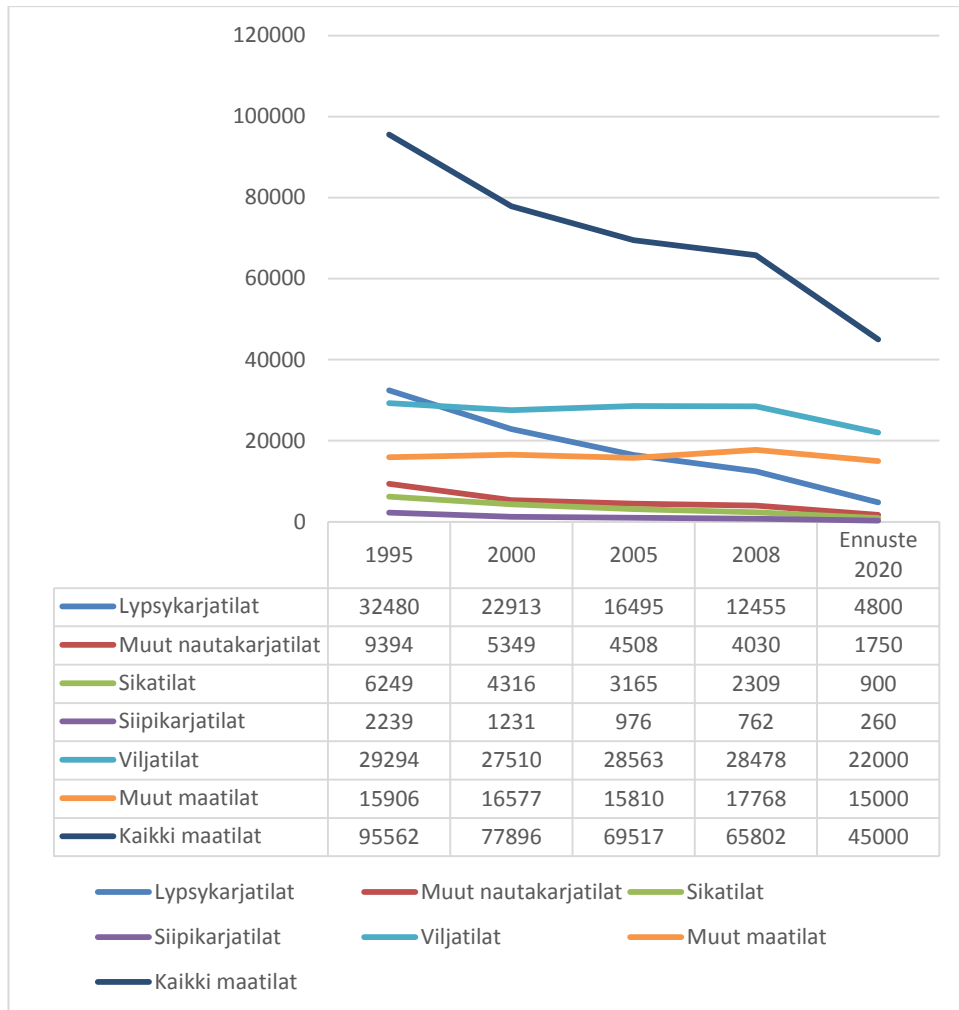
Tutkimuksen alussa käsitellään koko Suomen maatalouden rakennekehitystä ja hevosalan kehittymistä sekä hevostalouden koulutusta. Hevosalalla tarkoitetaan tässä työssä hevosten ympärillä toimivaa toimialaa, sisältäen sen eri toimintamuodot; ratsastuskoulut, ravivalmennuksen, kasvatustoiminnan, karsinan vuokrauspalvelut sekä erikoistuneet palvelut.

Koulutuksella tarkoitetaan tässä työssä ammatillista peruskoulutusta, ammatillisia erikoistutkintoja, korkea-asteen koulutusta sekä eri hankkeiden ja koulutuksen järjestäjien järjestämiä lyhytmuotoisia kursseja. Tutkimuksessa vastauksia etsitään kyselyllä ja teemahaastatteluilla. Kyselyn ja haastatteluiden tulokset kirjataan ensi erikseen auki ja niiden pohjalta laaditaan johtopäätökset.

2 HEVOSTALouden RAKENNEKEHITYS OSANA MAATALouden RAKENNEKEHITYSTÄ

Maataloudessa tilojen lukumäärä on laskenut noin 50 vuoden ajan, samaan aikaan keskimääräinen peltopinta-ala on noussut. Lähes kaikki pelto on siis pysynyt viljelyksessä. Vuonna 2014 maatilojen keskipeltopinta-ala oli 43 hehtaaria (Luke 2015), jos oletetaan saman muutosvauhdin jatkuvan, kasvaa peltoala keskimäärin 50 hehtaariin tilaa kohti vuoteen 2020 mennessä. Vastaavasti tilojen lukumäärä alenee vuoden 2009 64 000 tilasta noin 45 000 tilaan. Kokonaispeltoalan merkittävää kasvua ei oleteta tulevan, sillä jo nykyinen peltomäärä riittää maataloustuotteiden tuottamiseen ja ylikin. Alueellisesti peltoalat saattavat muuttua raivauksen johdosta, mutta vastaavasti muualla peltoalaa otetaan muuhun käyttöön maatalouden kysynnän keskittyessä. (Pyykkönen ym. 2010, 4)

Kuviossa (1) näkyy, että kotieläintuotannosta tilojen määrä näyttää puolittuvan kymmenen vuoden välein. Lypsykarja-, sika- ja siipikarjatilojen lukumäärän ennustetaan vähentyvän yli 60 % vuosien 1995–2020 aikana. Kasvinviljelytilojen määrä ei ole vähentynyt, sillä osa kotieläintuotannon lopettaneista jatkaa kasvinviljelyä. Kasvinviljelytilojen yksikkökoko on kasvanut huomattavasti samaan aikaan. (Pyykkönen ym. 2010, 5)

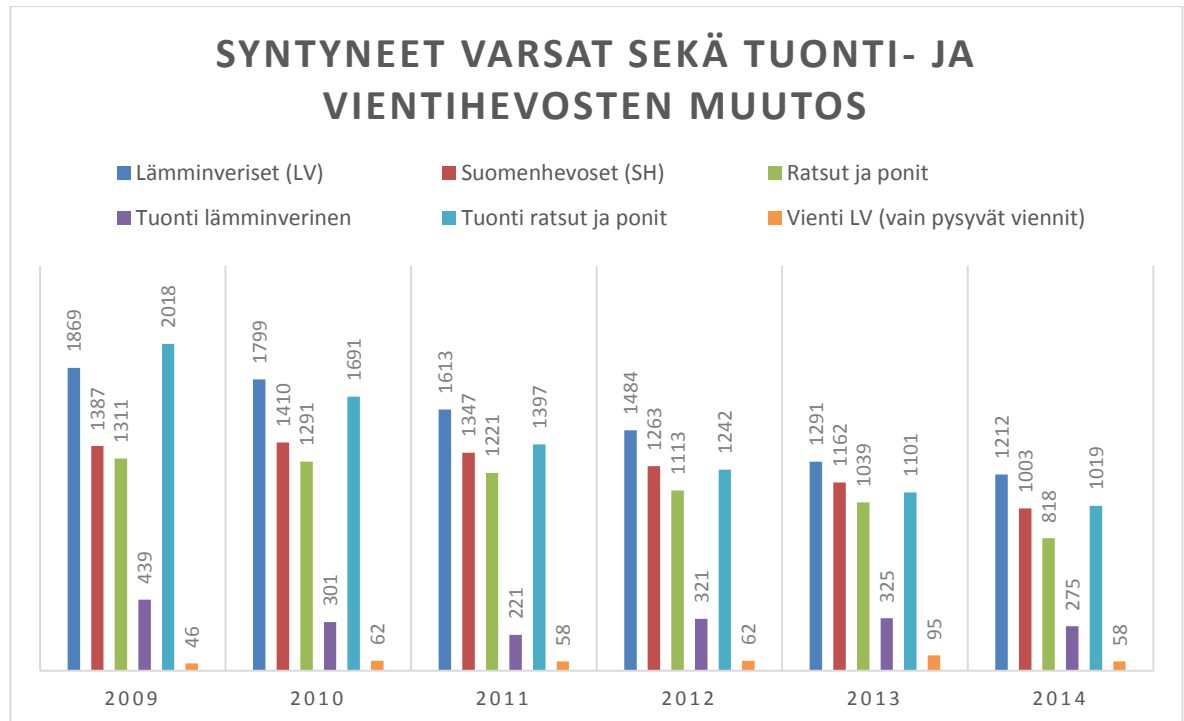


Kuvio 1 Maatilojen lukumäärän kehitys ja ennuste vuoteen 2020 (PTT papereita 125, 6)

Ryhmä "Muut maatilat" sisältää maataloustukia hakeneet puutarha-, hevos- ja lammastaloutta harjoittavat tilat sekä erilaiset sekamuotoista tuotantoa harjoittavat tilat. Tämän ryhmän ennakkointi on hankalaa, siihen siirtyy osa kotieläintuotannon lopettaneista tiloista. Lukumäärän ennakoidaan kuitenkin laskevan mm. kustannuspaineiden vuoksi. (Pyykkönen ym. 2010,5.)

Hevosmäärä on kasvanut tasaisesti noin 1000 hevosen vuosittaista vauhtia aina 80-luvulta saakka vuoteen 2011 asti. Hevosten lukumäärä on taantuman vuoksi ollut laskusuunnassa noin 400 hevosen verran 2012–2014. Hevosalan laajentuminen ei kuitenkaan ole itsestäänselvyys, vaikka alalle syntyy vuosittain uusia yrityksiä. Samaan aikaan tapahtuu toiminnan lopettamista ja vähentämistä. Syntyneiden varsojen lukumäärä on laskussa ja tuontihevostenkin määrä alenee vuosittain. Alla

olevassa kuviossa (2) on koottuna syntyneiden varsojen lukumäärä sekä tuonti- ja vientihevosten lukumäärän muutos.



Kuvio 2 Hevosmäärän kehittyminen syntyvyyden, tuonin ja viennin kautta (Suomen Hippos ry, 2015, 9-10)

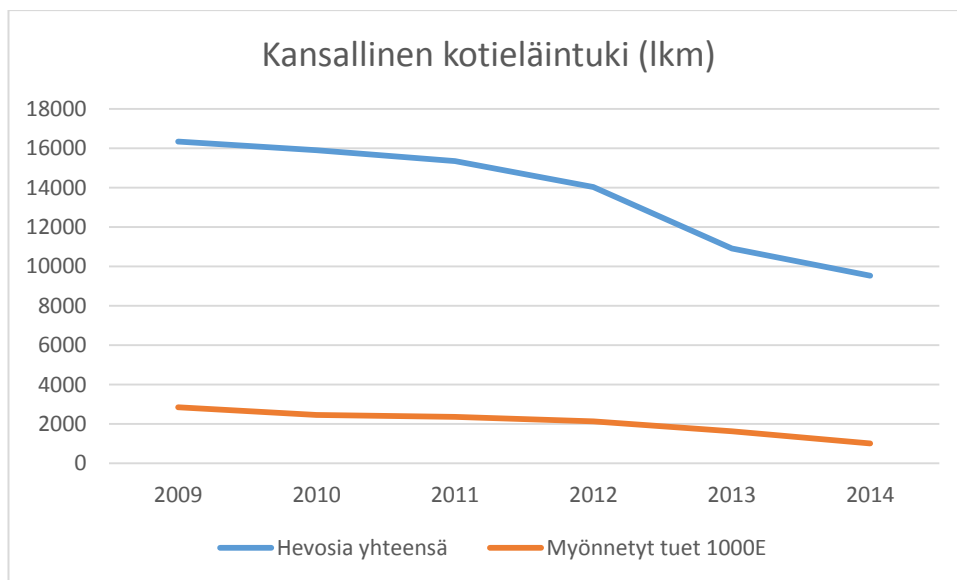
Hevostaloutta harjoitetaan noin 1200 maatilalla, ala on yksi merkittävimmistä maa-seudun palvelualoista. Päätuotantosuuntana hevostalous on noin tuhannella tilalla. Hevostilat ovat usein kooltaan pieniä, mutta Suomen yhteensä 16 000 tallia on lukumääräisesti jo enemmän kuin kaikki muut kotieläintilat yhteensä. (Saastamoinen, toim. Laitinen ym. 2015, 14–15).

Hevosalan yrittäjistä arvioidaan lopettavan toimintansa 1-2 % vuosittain. Hevosyrityksen toiminta voi lopettamisen jälkeen jatkua vielä sukupolvenvaihdoksen, omistajan muutoksen tai harrastustoiminnan kautta. Lopettaneet tallit olivat liikevaihdoltaan pieniä, keskimäärin 10 000 € vuodessa. Lopettaneet eivät myöskään olleet investoineet merkittävästi vuoden 2005 jälkeen (Pussinen, 2010, 12–13)

Hevosala eroaa muusta maataloudesta sen ohessa olevan vahvan harrastuneisuuden vuoksi. Pussinen (2013, 22) toteaa, että sekä ammattimaista, että harras-

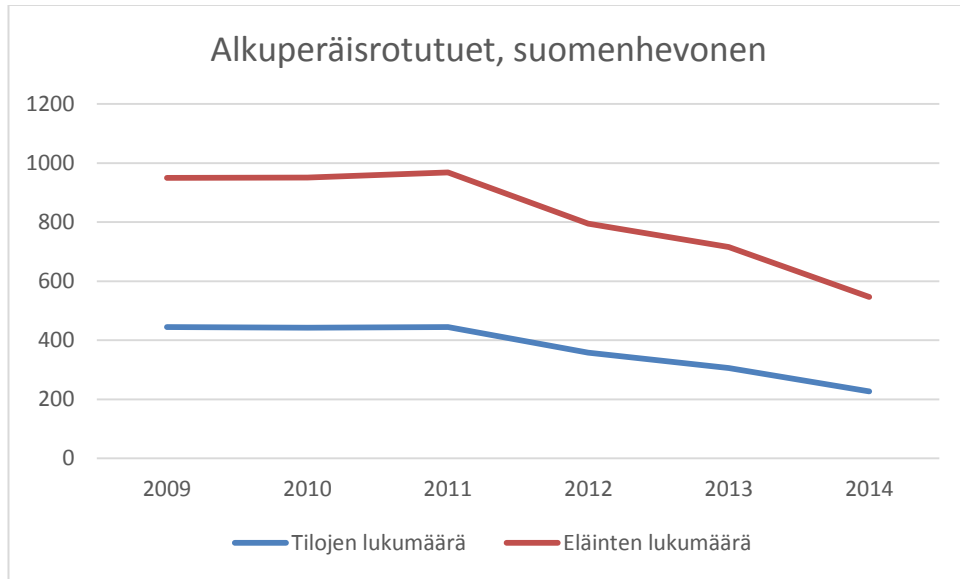
tuspohjaista hevostaloutta tarvitaan. Hänen mukaansa alan kasvulle on tilaa, perusteluna muun muassa hevosmäärä per asukas. Suomessa on hevosia noin 13,7 tuhatta asukasta kohti, Ruotsissa vastaava luku on 37,8 ja Tanskassa 32,4. Euroopan Unionissa hevonen lasketaan kuuluvaksi tuotantoeläimiin ja elintarvikeketjuun (Saastamoinen, toim. Laitinen ym. 2015, 13).

Hevosille maksetaan kansallista kotieläintukea sekä alkuperäisrotutukea suomenhevosille, mikäli hakija on muuten tukikelpoinen (kuvio 3). Hevostaloudessa toimiville yrityksille ja maatiloille myönnetään myös erilaisia investointi- ja kehittämistukia. Hevosala on suhdanneherkkä ala, joten viime vuosina kasvatuksen määrä on laskenut taantuman vuoksi. (Suomen Hippos ry. 2015.)



Kuvio 3. Hevostaloudessa maksetut kansalliset tuet (Hevostalous lukuina, 2015,13)

Kotimainen hevoskasvatus on suomalaisen hevostalouden kivijalka. Alkuperäisrotutuen tarkoituksena on tukea ja kannustaa oman kansallisrotumme säilymistä. Kuviossa (4) näkyy miten tukea hakevien hevosten lukumäärä on laskussa, samoin jaossa oleva tukisumma. (Suomen Hippos ry. 2015.)



Kuvio 4. Hevostaloudessa maksetut alkuperäisrotutuet
(Hevostalous lukuina, 2015,13)

3 HEVOSALA SUOMESSA

Suomessa on hevosia noin 75 000, hevosalalla toimijoiden joukossa on sekä harrastajia että yrittäjiä (Hevostalous lukuina, 2015,2). Pussinen & Thuneberg (toim. Laitinen ym. 2015, 21) mukaan hevosala työllistää noin 15 000 ihmistä, koko- tai osa-aikaisesti. Pelkästään tallitöistä lasketaan 6-8 hevosen tuovan työpaikan yhdelle työntekijälle. Näin ollen laskennallisesti Suomessa asuvat hevoset työllistäsivät noin 10 000 ihmistä. Välillisten palveluiden kautta työllistämisaikutus kaksinkertaistuu, esimerkiksi kengityspalvelut, ostorehut, kuivikkeet.

Hevostalous tuottaa palveluita, jotka tuovat mahdollisuuksia ulkoiluun ja liikuntaan, sosiaaliseen harrastamiseen sekä kontaktiin eläinten ja luonnon kanssa. Hevostalouden perusarvoja ja laadukkaan toiminnan edellytyksiä ovat eläinten hyvinvointi, kestävä kehitys ja ympäristön huomioiminen ja hoitaminen. Tallitoiminnan tuottavuuden perusta ovat hyvinvoivat hevoset, ammattimainen hoito edellyttää taitojen kehittymistä, alalla toimivien on osattava hevosten ja talliympäristön hoidon perusteet. Hevosalan sisällä on monipuolisia elinkeinoja sekä yritystoimintaa, kiinnostus hevosalaan kasvaa jatkuvasti ja alalle saadaan uusia harrastajia. (Opetushallitus, 2009, 279)

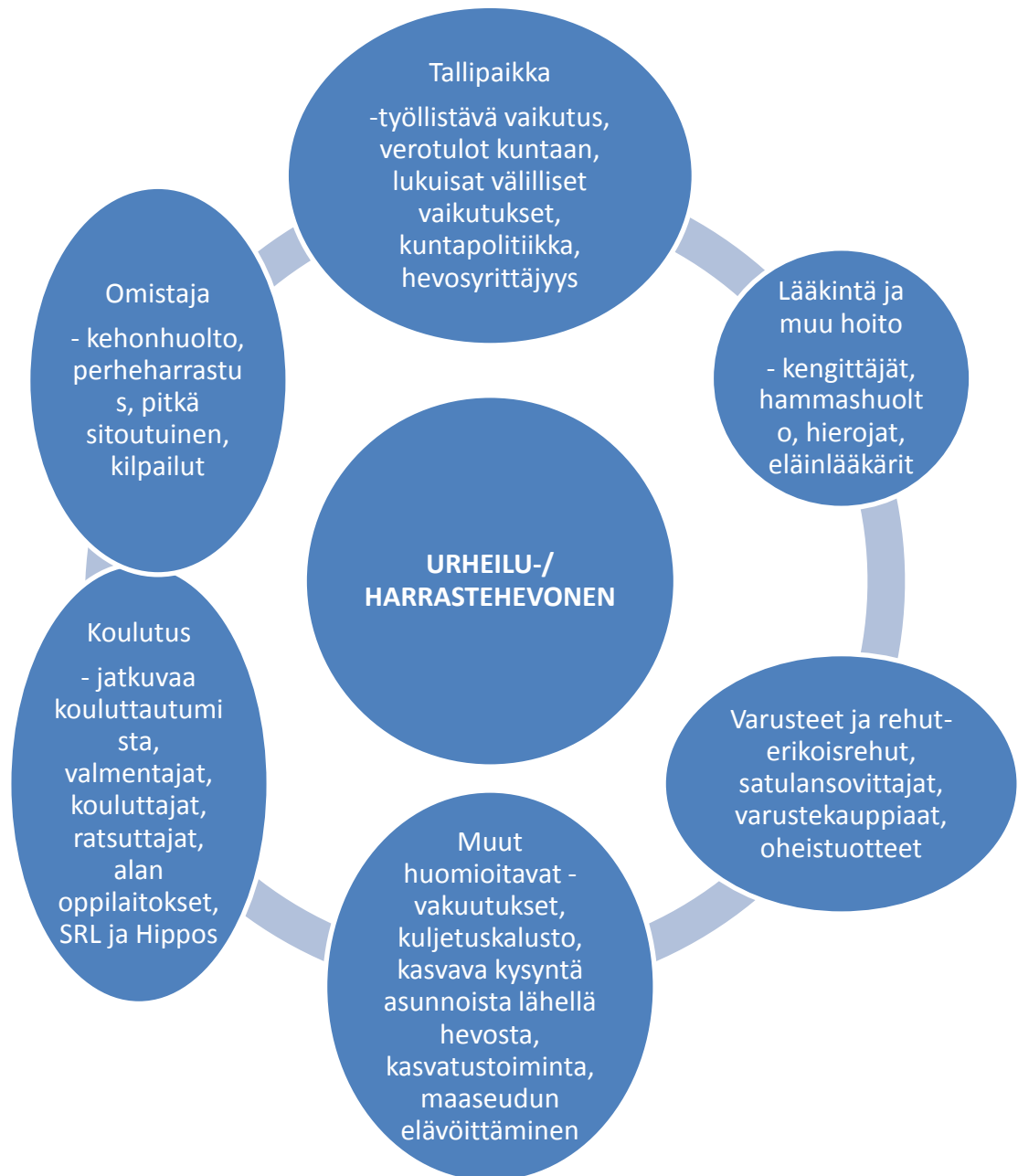
Pussisen (2013, 7) tekemän katsauksen mukaan alan yrittäjistä 70 % kokee kysyntätilanteen kehittyvän vuoteen 2018 mennessä hyväksi tai erittäin hyväksi. Hevosalalla tärkeitä yritystoiminnan kehittämiskohteita ovat hevosten hyvinvointia ja yrittäjien liiketoimintaosaamista edistävät toimenpiteet.

Hevosalaa ei helposti mielletä yritystoiminnaksi, sillä moni aloittaa yrityksensä harrastuspohjalta. Myös osa-aikaisten yrittäjien määrä on suuri. Talleista 75% sijaitsee maatilojen yhteydessä, loput ovat yrityksiä, joilla ei ole maatilakytköstä. Hevosalalle syntyy uusia yrityksiä noin sata yritystä per vuosi. (Suomalaisen hevosalan katsaus, 2010). Hevosalan vaikuttavuuden arviointia vaikeuttaa, ettei Suomessa ole kattavaa yritys- ja tallirekisteriä. Raviurheilun ja hevoskasvatuksen keskusjärjestönä on Suomen Hippos ry, joka ylläpitää rekisteriä kaikista suomalaisista hevosista (Suomen Hippos ry.) Hevosrekisteri ei ole täysin luotettava, sillä

kaikki omistajat eivät ilmoita kuolleita hevosiaan, näin ollen voidaan puhua vain arvioiduista hevosmääristä (Keski-Salmi, 2015).

Hollmen ja Laitinen (2012, 4, 13.) arvioivat hevostaloudella olevan suuri merkitys myös maaseudun kehittämiseksi sekä maataloudelle. Yksi hevonen vaatii rehualaa noin 1-1,5 hehtaaria vuodessa, hevosrehun tuottamiseen tarvitaan siis 75 000-112 500 peltohehtaaria. Maatalouden rakennemuutoksen aikana hevostalous antaa uusia mahdollisuuksia maatalouden ja maaseudun toiminnan kehittämiseen. Hevosten lukumäärä on nouseva ja niiden ympärille kehittyä jatkuvasti uutta sosiaalisesti arvokasta toimintaa, kuten sosiaalipedagoginen hevostoiminta, hevosterapia, elämispalvelut, virkistäytyminen, luontopalvelut.

Pussisen (ym. 2010, 8) mukaan hevosala kuvataan usein hevosten lukumäärän tai toimintamuotojen kautta, kuten ratsastus tai raviurheilu. Alaan kuuluu paljon muitakin. Suomessa syntyy vuosittain noin 3000 varsaa, joiden lisäksi ulkomailta tuodaan vuosittain noin 1400 hevosta (Hevostalous lukuina 2015, 9-10). Pussinen (ym. 2010,8) korostaa, että nämä kaikki koulutetaan omistajien ja harrastajien sekä satunnaisten käyttäjien käyttöön tuottamaan kilpailu-, elämys- ja vapaa-ajanpalveluita. Näiden lisäksi hevosala vaikuttaa moneen ammattiryhmään; kengittäjät, eläinlääkärit, valmentajat, kouluttajat, maanviljelijät jne. Lisäksi hevosalalla on tutkimus-, koulutus- ja kehittämistoimintaa jokaiselle ryhmälle. Pussinen & Thuneberg (toim. Laitinen ym. 2015, 19) toteavat Suomessa olevan noin 35 000 hevosenomistajaa, omistaja käyttää hevosen ylläpitoon vuosittain tuhansia euroja, kilpahevoseen jopa yli 10 000 euroa. Alla olevassa kuviossa (5) on kuvattu, millaisia toimintoja harrastus- tai urheiluhevosen ympärillä tarvitaan.



Kuvio 5 Hevosala on yhdistelmä elinkeinoa, harrastusta, urheilua ja hyvinvointia (pohjautuu Laitinen ym. 2014. s. 23)

3.1 Raviurheilu ja ratsastus

Raviurheilu on Suomen toiseksi seuratuin urheilulaji. Ravipelejä pelattiin vuonna 2014 231,1 milj. eurolla ja ravikilpailupäiviä oli 606. (Hevostalous lukuina 2014, 2015, 3,7). Vuonna 2013 raveissa kävi yleisöä 720 000, mikä on henkilöinä noin 200 000 henkilöä. Raviurheilun aktiivisia harrastajia on noin 50 000, ammattival-

mentajia 160 ja harrastevalmentajia 7000. Heidän toimestaan kertyy lähes 79 000 kilpailusuoritusta vuosittain. (Mahdollisuuksien hevonen- hevosalan kehittämissuunnitelma, 2012,4,7).

Suomen Ratsastajainliitto ry (SRL) on ratsastusurheilun keskusjärjestö. Ratsastusta harrastaa Suomessa noin 170 000 henkilöä (Hippos, tunnuslukuja 2013). Suomen Ratsastajainliiton hyväksymiä ratsastuskouluja ja -talleja on noin 300. Arviolta noin tuhannella tallilla tarjotaan ratsastusyritystoimintaa; ratsastuksenopetusta, täysihoitopalveluja ja ratsastusvalmennusta. Erilaiset palvelutoiminnot ovat viime vuosina lisääntyneet, samoin hevosen käyttö osana hyvinvointi- ja kuntoutuspalveluita. (Mahdollisuuksien hevonen- hevosalan kehittämissuunnitelma 2012, 4).

3.2 Hevostalous Etelä-Pohjanmaalla

Etelä-Pohjanmaa on vahvaa hevostalousaluetta, alueella on noin 5850 hevosta, joka on noin 8 % koko Suomen hevuskannasta. Etelä-Pohjanmaan väestö on vastaavasti noin 3,6 % koko Suomen väestöstä, joten alueella on suhteessa paljon hevosia asukasta kohden (Korpivaara 2015.)

Suomessa on 16 hevosjalostusliittoa, jotka ovat Suomen Hippoksen jäsenjärjestöjä, mutta toimivat itsenäisinä organisaatioina maakunnissa. Hevosjalostusliitot hoitavat lakisääteisiä viranomaistehtäviä yhdessä Suomen Hippoksen kanssa, kuten muun muassa ylläpitävät hevosrekistereitä ja kantakirjaa, tunnistavat varsat ja tuontihevokset, keräävät orien astutustiedot ja tammojen varsomistiedot, järjestävät koulutusta ja kursseja sekä valvovat paikallis- ja harjoitusravitoimintaa. Liittojen tavoitteena on hevoskasvatuksen ja – jalostuksen edistäminen alueella sekä hevosalan tunnettuuden parantaminen. (Hevosjalostusliitot)

Etelä-Pohjanmaan hevosten lukumäärän jakautuu seuraavasti (Keski-Salmi 2015)

Suomenhevosia	2300
---------------	------

Lämminverisiä	2100
Ratsuja	450
Poneja	1000
Yhteensä	5850

Ratsastustallien määrää voi arvioida suuntaa antavasti Suomen Ratsastajainliiton tilastojen mukaan, jossa todetaan Pohjanmaan alueella olleen vuonna 2014 ratsastustalleja 22 ja harrastetalleja kuusi (Suomen Ratsastajainliitto.) Lähes kaikki ratsastuskoulut ovat hakeneet toiminnalleen SRL:n hyväksynnän, sen sijaan harrastetalleista vain murto-osa, joten harrastetallien lukumäärän arviointiin ei tämä tilasto auta.

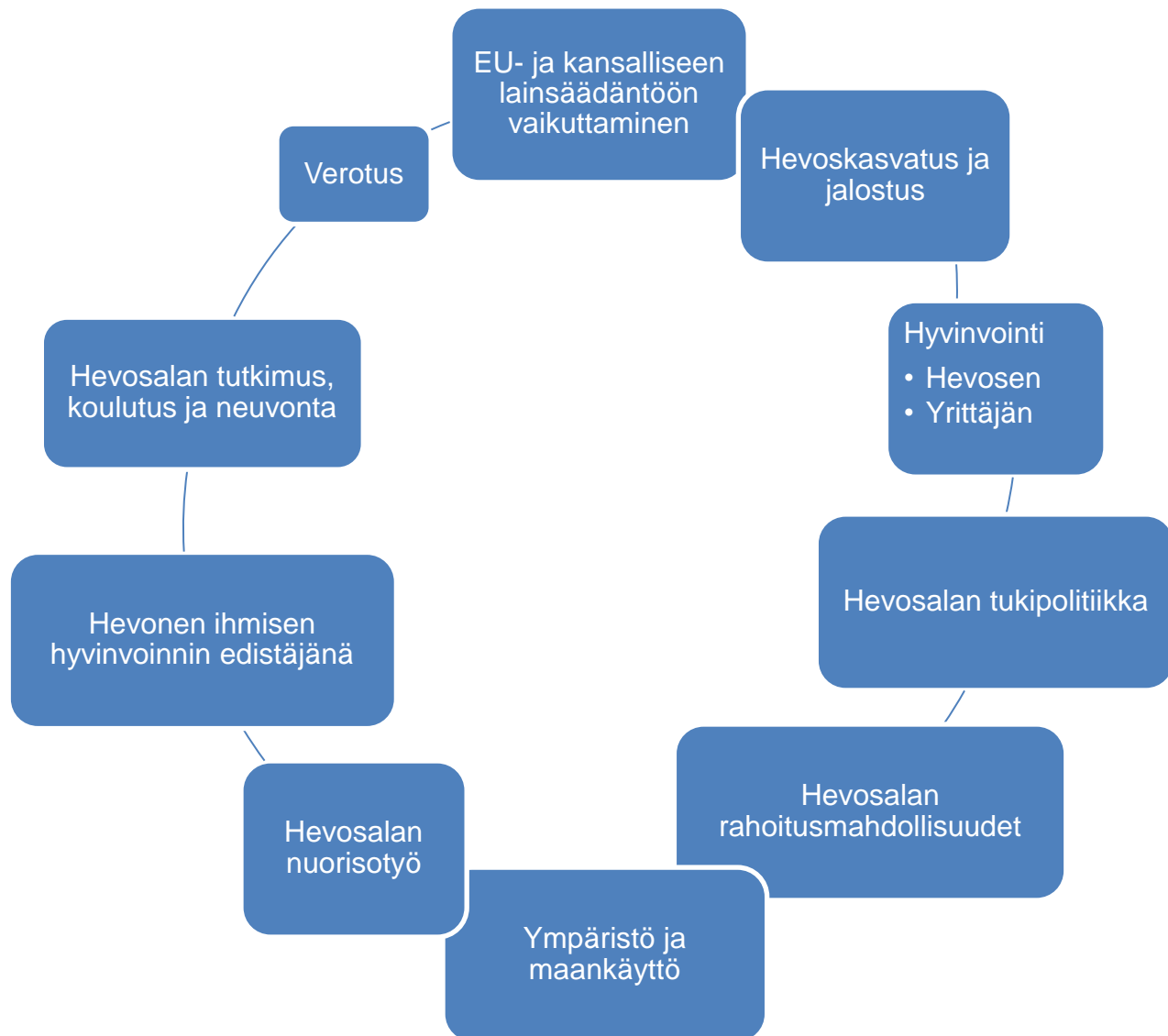
Hevostalleista ei ole kattavaa rekisteriä, joten lukumäärät ovat arvioita. Keski-Salmi (2015) arvioi Etelä-Pohjanmaalla olevan noin 800 tallia. Hänen mukaan hevostalousyrittäjien määrä on pysytellyt samalla tasolla, mutta ammattimaisuus on lisääntynyt yritystoiminnassa. Ravivalmennuslisenssin omaavia henkilöitä alueella on 294. Tämä luku antaa suuntaa alueen ravivalmentajien määrästä, mutta tarkkaa lukumäärää ei tiedetä. Edellä mainitussa luvussa mukana ovat aktiivivalmentajat, usein taustalla on paljon muitakin valmentajia, mutta hevosen valmentajaksi voidaan merkitä vain yksi henkilö.

Vuonna 2014 on Etelä-Pohjanmaan alueelle syntynyt 10.3.2015 mennessä saadun tiedon mukaan noin 270 varsaa. Kaikki varsat pitää tunnistaa syntymävuotta seuraavan vuoden maaliskuun loppuun mennessä, joten luku ei ole vielä tarkka (Keski-Salmi 2015.)

3.3 Hevosalan kehittäminen

Hevosalan kehittämissohjelmassa 2012 on kuvattu hevosalan toimintaympäristöä sekä alan kasvavaa merkitystä yhteiskunnassa. Kehittämissohjelman tavoitteena on tuoda esiin koko alan yhteiskunnallinen merkitys sen todellisten vaikutusten ja

laajuuden mukaan. Hevosalan kehittämisohjelmassa (Kuvio 6) on nimetty kymmenen painopistettä alan eteenpäin viemiseksi. (Hollmén & Laitinen 2012, 3).



Kuvio 6 Hevosalan kehittämisen painopisteet
(Hollmén & Laitinen 2012, 3)

Hevosalan hankeohjelma 2014-2020 linjaa hevosalan kehittämiskohteiksi monipuolisen elinkeinotoiminnan että laajan harrastustoiminnan. Hevosalan yleisten toimintaedellytysten, yritysten kilpailukyvyn ja hevosten hyvinvoinnin turvaaminen

ovat kehittämisen tavoitteena. Hevosalan kehittymisestä hyötyy perinteinen maa-seutu ja nykyään yhä enemmän myös kasvukeskukset ja niiden lähiympäristö. Yritystoiminnan kehittämistoimintana on linjattu hevosalan yrittäjien osaamista ja tiedonkulkua lisäävät hyvät toimintamallit sekä liiketaloudellisen ja strategisen ajattelun edistäminen. Hanketoiminnan kautta kannustetaan ennakoimaan tulevaisuutta, havainnoimaan uusia liiketoimintamahdollisuuksia sekä kehittämään tuotteistamista. Hevosalaa tukevien erikoispalvelujen, kuten lomituspalvelujen, syntymistä on tavoitteena edistää. Ylipäätään yritystoimintaosaamisen kehittämistä painotetaan, mm. liiketoimintaosaaminen, laatuajattelu, asiakaspalvelu ja asiakkuuksien hallinta, yrittäjien hyvinvointi ja jaksaminen sekä kestävä kehitys. (Louhelainen, S.2012)

3.4 Hevosalan kehittämishankkeet Etelä-Pohjanmaalla

Etelä-Pohjanmaalla on hiljattain päättyneet kaksi hevosalan kehittämiseen liittyvää hanketta. Hevosbisnes- hevosyrityksen menestystekijät ja sudenkuopat-kehittämishanke sekä Hevosella vaan-koulutushanke. Näitä edelsi vuosina 2010-2012 toteutettu HEKO-Hevosalan koulutushanke Etelä-Pohjanmaalla. (ProAgria Etelä-Pohjanmaa)

Hevosbisnes- hevosyrityksen menestystekijät ja sudenkuopat-kehittämishanketta hallinnoi ProAgria Etelä-Pohjanmaa. Hevosbisnes-hankkeessa teetettiin teema-haastattelu 27 kohdeyritykselle, joiden toimintaa tutkimalla pyrittiin löytämään keinoja hevostoiminta-alan liiketoiminnan epäonnistumisten vähentämiseen, parantamaan olemassa olevien yritysten kilpailukykyä sekä tukemaan alalle tulijoiden mahdollisuuksia liiketoiminnassaan menestymisessä. Aineistossa oli 10 ratsastuskoulua, 8 yksityistallia ja 9 ravivalmentajaa. Hankkeessa tehdyn tutkimuksen mukaan näyttäisi siltä, että menestystä kokeneilla yrittäjillä on laadittuna toimiva strategia. Tutkimuksessa selvisi, että ratsastuskoulu yrittäjät olivat muita haastateltuja enemmän kouluttautuneita alalle. Ratsastuskoulu yrittäjillä oli lähes kaikilla ratsastuksen opettajan ja / tai – ohjaajan tutkinto. Ravivalmentajien osaaminen perustui laajasti tekemällä oppimiseen sekä henkilökohtaiseen opiskeluun ja valmennus-

menetelmien kehittämiseen. Kaupallisen koulutuksen saaneet yrittäjät pohtivat enemmän liiketoimintaan ja markkinoinnin kilpailukeinoihin liittyviä asioita. Hankkeeseen osallistuneet pitivät ohjelmaperusteisesti rahoitettuja koulutushankkeita hyvänä keinona kehittää osaamista (Kallioniemi & Toppari 2015, 2, 19, 36.)

Kallioniemen ja Topparin (2015, 26) mukaan yrittämisen alkuvaiheessa tai yritystoimintaa suunniteltaessa hevosyritystoiminnan ajateltiin parantavan omia harrastusmahdollisuuksia. Omien henkilökohtaisten tavoitteiden limittyminen vahvasti liiketoimintaan johti vaatimattomampaan taloudelliseen menestykseen kuin taloudellisia tavoitteita alusta alkaen hakeneilla yrittäjillä.

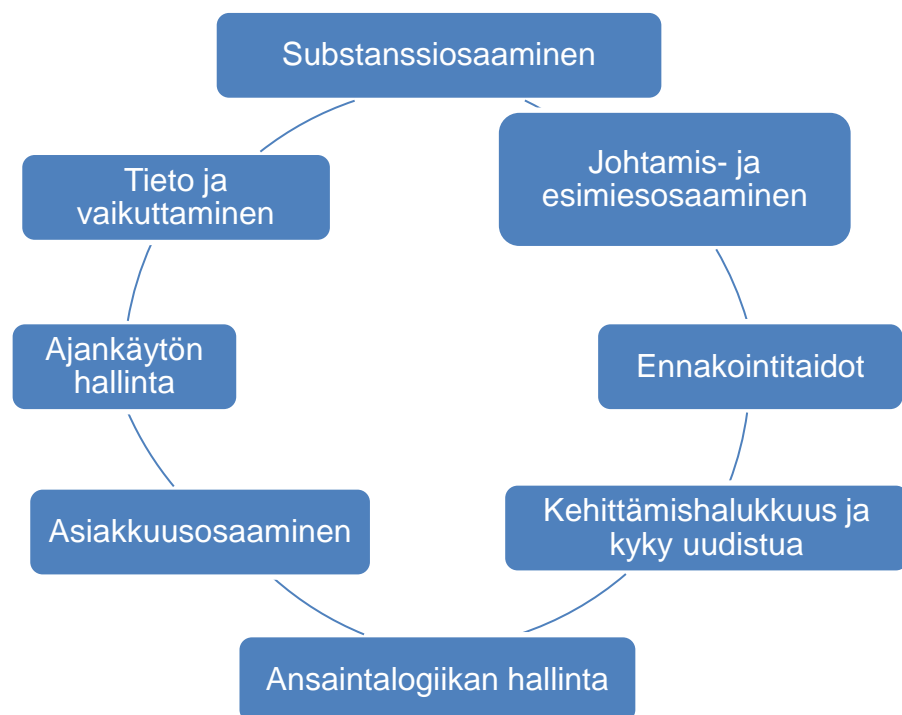
Sedu Aikuiskoulutus ja ProAgria Etelä-Pohjanmaa toteuttivat Hevoosella vaan-koulutushankkeen vuosina 2012–2014. Koulutushankkeen tavoitteena oli lisätä hevosten ja hevosihmisten hyvinvointia, yrittäjätaitoja, lisätä verkostoitumista sekä parantaa alan imagoa. Hanke järjesti pääasiassa lyhytkursseja Etelä-Pohjanmaan alueella. Hevoosella vaan-hankkeen pitkän aikavälin tavoitteena on, että Etelä-Pohjanmaalla olisi mahdollista suorittaa hevosalan ammattitutkinto tai sen osia. Tavoitteena on myös saada yhä useampi aloittava tai jo toiminnassa oleva hevos-tila käyttämään neuvonnan asiantuntijapalveluja toimintansa kehittämisessä ja suunnittelussa (Hevoosella vaan-koulutushanke 2012-2014, loppuraportti, 2015.)

Hevoosella vaan-hankkeen loppuvaiheessa teetettiin webropol-kysely, jolla selvitettiin hankkeen tuloksia ja vaikutuksia. Kyselyyn vastasi 126 henkeä, joista suurin osa yli 35-vuotiaita, seuraavaksi eniten oli 20–35-vuotiaita. Vastanneista suurin osa oli alan harrastajia, yrittäjiä oli reilu 20 %. Kyselyyn vastanneista (n124) yli 50% oli kiinnostunut hevosalan ammatillisesta koulutuksesta Etelä-Pohjanmaalla ja yli 30 % erittäin kiinnostunut. Kysyttäessä millaisesta koulutuksesta olet kiinnostunut, saatiin seuraavia vastauksia

- valjas/satulaseppä (yli 25 %)
- tallimestari (yli 25 %)
- hevostalouden perustutkinto /hevosenhoitaja (lähes 30 %)
- kengitysseppä (lähes 35 %)
- hevosten valmentaja (ravi/ratsastus/hevoshieronta) (55 %)
- muu, mikä (lähes 10 %)

4 HEVOSTALouden KOULUTUS

Hevosalan menestyminen on osaamisesta kiinni. Alan yrittäjiltä vaaditaan monenlaista osaamista (kuvio 8); osaamista tarvitaan substanssiosaamisen lisäksi muun muassa markkinoinnissa, johtamisessa, asiakkuuksien hallinnassa. (Saastamoinen 2013, Pussinen 2014, 64 mukaan). Alalla voi olla hyötyä esimerkiksi kaupallisesta tai maatalousalan koulutuksesta. Substanssiosaamista voi hankkia oppimalla käytännössä seuraamalla muita osajia tai tutustumalla erilaisiin yrityksiin ja niiden toimintaan. Osaamista voi koostaa monesta eri lähteestä ja ammattilaiseksi voi päätyä myös ilman koulutusta, käytännön oppia painottaen.



Kuvio 8 Hevosalalla vaadittava osaaminen
(Saastamoinen 2013, Pussinen 2014, 64 mukaan)

Tallinpitäjistä vajaalla puolella on Walleniuksen (2009, 34-35) mukaan hevosalan koulutus. Hevostaloustyrittäjiksi päädytään monen koulutuksen kautta, hevosalalla toimivien yrittäjien koulutustaustalta löytyy mm. maatalousalan perustutkintoa, erilaisia maatalous- tai hevosalan ammattitutkintoja, agrologeja (AMK), agronomeja,

eläinlääkäreitä ja alalla toimitaan myös ilman koulutusta, käytännön tuoman osaamisen turvin. (Laitinen ym. 2014, 20-21)

Hevosala sai oman hevostalouden perustutkinnon 1.8.2009 (Finlex 24/011/2009). Hevostalous sisältyi aiemmin maatalousalan perustutkintoon. Hevosalalle saatu oma perustutkinto on merkki siitä, että alan kehittyminen ja tulevaisuus nähdään valoisana ja alan koulutukselle koetaan olevan tarvetta.

4.1 Hevosalan tutkinnot

Hevosalan ammattilaiseksi voi opiskella hevosalan oppilaitoksissa. Hevostalouden perustutkinnon (180 osaamispistettä, opiskelukieli suomi) voi suorittaa seuraavissa oppilaitoksissa:

- Koulutuskeskus Salpaus, Lahti, Jokimaa
- Oulun seudun ammattioppilaitos, OSAO, Pudasjärven yksikkö
- Keski-Pohjanmaan ammattiopisto, Kaustinen
- Harjun oppimiskeskus
- Ypäjän Hevosopisto
- Ylä-Savon ammattiopisto, Kiuruvesi
- Keski-Pohjanman maaseutuopisto, Perho
- Ruukin maaseutuopisto

(Opintopolku.fi a)

Hevostalouden perustutkinnossa voi suuntautua ravihevosten hoitamiseen, ratsuhevosten peruskouluttamiseen, hevoskasvatukseen, harrastepalveluiden tuottamiseen, kengittämiseen, hevosvarusteiden valmistamiseen sekä ratsastuksenohjaukseen (Opetushallitus, 2009, 11-13.)

Ammatillisella toisella asteella on meneillään tutkintouudistus, uudistuksessa kaikkien perustutkintojen perusteet on päivitetty. Uudet tutkinnon perusteet astuvat voimaan 1.8.2015. (Opetushallitus, 2015)

Hevosalan ammattitutkinnossa voi suorittaa hevosten valmentajan, ratsastuksen opettajan tai kengitysseppän tutkinnon. Hevosalan erikoisammattitutkintoja ovat tallimestari ja master-tason ratsastuksenopettaja. (Maaseudun Tulevaisuus, 2014)

Ammattikorkeakoulutason tutkinnon voi suorittaa Hämeen Ammattikorkeakoulussa. Helsingin yliopistossa, maatalous- ja metsätieteellisessä tiedekunnassa löytyy kotieläinjalostuksen ja – ravitsemuksen opintosuunnat. (Hevostalous lukuina, 2015, 15)

4.2 Hevosalan koulutus Etelä-Pohjanmaalla

Etelä-Pohjanmaalla on kolme maatalousalan oppilaitosta: Järviseudun Ammatti-instituutti Kurejoella, Koulutuskeskus Sedu Ilmajoella sekä Suupohjan Ammatti-instituutti Kauhajoella (Opintopolku.fi b). Kaikissa alueen maatalousoppilaitoksissa voi opiskella maatalousalan perustutkinnon, josta valmistuu Maaseutuyrittäjäksi. Hevostaloutta voi opiskella kaikissa alueen oppilaitoksissa ammatillisissa sekä vapaasti valittavissa tutkinnon osissa. Suuntautumalla hevosiin ei voi siis saada alan tutkintoa, mutta maaseutuyrittäjän ammatillisista tutkinnon osista voi suorittaa jopa kolmasosan hevosiin liittyviä opintoja. (Koulutuskeskus Sedu, Suupohjan ammatti-instituutti, Järviseudun ammatti-instituutti)

Etelä-Pohjanmaata lähimmät hevosalan oppilaitokset ovat Keski-Pohjanmaan maaseutuopisto, Perho ja Kaustinen. Näissä voi opiskella hevostalouden perustutkinnon ja valmistua hevosenhoitajaksi, Kaustisella opinnot ovat raviurheiluun painottuvat. Oppilaitokset tarjoavat myös ammattitutkintoon valmistavaa koulusta mm. ravivalmennukseen ja hevoshierontaan. (Keski-Pohjanmaan Koulutusyhtymä)

ProAgria Etelä-Pohjanmaan hallinnoima Hevoosella vaan-hanke toteutti vuosina 2012-2014 koulutuksia kestoltaan kolmesta tunnista kolmeen päivään. Osallistu-

miskertoja tuli 1939 kappaletta ja keskimäärin 23,1 osallistujaa per koulutus. Osallistujista suurin osa oli yli 25-vuotiaita naisia. Hankkeessa kirjattiin 380 osallistumiskertaa yrittäjille tai yritystoimintaa suunnitteleville (Hevoosella vaan-hankkeen loppuraportti.)

Etelä-Pohjanmaan Opisto järjestää sosiaalipedagogisen hevostoiminnan koulutusta sekä erilaisia lyhytkursseja (Etelä-Pohjanmaan Opisto 2015). Myös useat ratsastusseurat järjestävät koulutuksia hevosten hoitoon ja kilpailutoimintaan liittyen.

5 TUTKIMUSMENETELMÄT JA -AINEISTO

5.1 Menetelmät

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää hevosalan koulutustarve Etelä-Pohjanmaan alueelta. Koulutustarpeen lisäksi haluttiin saada näkemys hevosalan vaikuttavuudesta Etelä-Pohjanmaalla. Koulutustarvetta ja nykyisen osaamisen tilaa pohdittiin kolmesta eri näkökulmasta: lomitushenkilöstön, yrittäjien ja harrastajien. Kiinnostuin tutkimaan koulutustarvetta lomitushallinnon ja alan ammattilaisten näkökulmasta, sillä harrastajien kysyntä kursseille ja lyhytkoulutuksille tuli ilmi jo hankkeiden palautteissa. Harrastajien osaamistaso kiinnosti myös, sillä sen pohjalta voi pohtia tulevaisuuden koulutustarvetta vahvasti harrastuspainotteisella alalla.

Lomitushenkilöstön osaamista ja koulutustarvetta selvitettiin kyselytutkimuksella. Kvantitatiivinen aineisto kerättiin kyselyllä, jossa kerättiin standardoidusti tietoa. Standardoitu tiedonkeruu tarkoittaa, että asiat kysyttiin jokaiselta vastaajalta täsmälleen samalla lailla. Kysely toteutettiin postikyselynä alueen lomatoimistoille. Postikyselyn ongelmana on usein heikko vastausprosentti, vastausprosenttia nostaa yleensä vastaajien pieni kohderyhmä. Kyselytutkimuksen heikkouksina ovat mm. se, ettei voida arvioida kuinka tosissaan vastaajat vastaavat, ovatko annetut vastausvaihtoehdot onnistuneita ja ettei tiedetä kuinka perehtyneitä vastaajat ovat kysymysaiheisiin. (Hirsjärvi ym. 2007, 188)

Kyselyssä haettiin tuloksia lomitushenkilöstön osaamisesta ja koulutustarpeesta sekä saatiin tietoja hevosalan vaikuttavuuden arviointiin. Kyselyn lisäksi kerättiin laadullista aineistoa tekemällä osin strukturoitu teemahaastattelu viidelle alan ammattilaiselle. Haastateltavien joukossa oli hevosalalla työskenteleviä sekä vahvan harrastustaustan omaavia henkilöitä. Henkilöt valittiin niin, että saataisiin mahdollisimman kattava näkemys ja osaaminen alalta. Teemahaastattelulla haluttiin syventää kyselyssä saatua tietoa alan vaikuttavuudesta sekä saada tuloksia alueen yrittäjien ja harrastajien osaamisen tasosta ja koulutustarpeesta.

Haastattelua käytetään, kun halutaan selventää vastauksia ja syventää saatuja vastauksia. Haastattelutilanne on ennalta suunniteltu ja päämäärätietoinen tapah-

tuma, jossa edetään haastattelijan johdolla. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelun malli, jossa yksittäisten kysymysten sijaan on oleellista edetä keskeisten teemojen varassa. Yksi teemahaastattelun aspekti on, että kaikilla haastateltavilla on samat aihepiirit. Teemahaastattelulta puuttuu strukturoidun haastattelun luonteenomainen tarkka kysymysten määrittely, mutta se ei ole niin vapaa kuin syvähaastattelu. (Hirsjärvi, S. ja Hurme, H. 2004, 35, 48)

Tutkimuksen päätavoite on saada selville millä keinoin hevostaloudessa tarvittava ammattitaito saavutetaan. Alatavoitteina on selvittää Etelä-Pohjanmaan alueelta kuinka paljon hevostaloutta on maatalojen yhteydessä sekä millainen on alan osaamistaso.

Hevostalouden tila Etelä-Pohjanmaalla selvitettiin kyselyllä (Liite 1.), joka lähetettiin kaikkiin alueen lomatoimistoihin. Kyselytutkimus kohdistettiin lomatoimistoihin, sillä hevosyrityksistä 75 % on maatilakätkös. Kyselyllä pyrittiin saamaan käsitys lomittajien hevosalan ammattitaidosta, koulutustaustasta ja – tarpeesta sekä karhoittamaan hevostilojen määrä lomitettavien tilojen kokonaismäärästä.

Kysely postitettiin 1.11.2014 ja kyselyn vastausaika oli 3.11-15.11.2014. Kyselyt toimitettiin Maatalousyrittäjien eläkelaitoksen, Melan verkkosivuilta saadun yhteystietolomakkeen mukaisesti seuraaviin lomituspalveluyksiköihin

- Alajärven kaupunki
- Alavuden kaupunki
- Jalasjärven kunta / Lomituspalveluyksikkö
- Suupohjan maatalouslomitusta
- Kauhavan lomatoimi

Kvalitatiivinen aineisto kerättiin teemahaastatteluilla. Teemahaastatteluun valittiin viisi hevosalan ammattilaista tai vahvan harrastustausta omaavaa henkilöä. Teemahaastattelut tehtiin 10–23.3.2015. Haastatteluita varten varattiin aikaa reilu tunti, joka riitti hyvin. Haastatelluille oli etukäteen annettu haastattelun aiheena olevat teemat sekä kerrottu opinnäytetyön sisällöstä ja tavoitteista. Haastattelut tehtiin haastateltavien nimeämässä paikassa, pääosin haastateltavan työpaikalla.

5.2 Aineistoanalyysi

Kyselyiden tulosten tulkinta aloitettiin tarkastamalla kyselyt, yhtäkään vastausta ei jouduttu hylkäämään epäselvien tai puutteellisten vastausten vuoksi. Vastaukset koostettiin yhteenvedoksi tyhjälle kyselylomakkeelle, jolloin tulosten kirjaaminen ja vastausten vertailu oli helpompaa tehdä. Näin voitiin toimia, sillä vastuksia oli vain viisi. Tarvittaessa palattiin alkuperäiselle vastauslomakkeelle tarkistamaan vastauksia.

Haastattelut nauhoitettiin ja litteroitiin jälkikäteen. Litterointi tehtiin kirjakielillä ajan säästämiseksi, sillä vain sisällöllä oli merkitystä eikä käytetyillä sanoilla. Koska haastattelujen lukumäärä ei ollut suuri, pystyttiin tarvittaessa palaamaan tarkastamaan asia ja kyseisessä tilanteessa käytetyt sanat nauhalta. Litterointiin ryhdyttiin hetimiten haastattelujen jälkeen, kun haastattelut olivat vielä hyvin muistissa. Litteroinnin jälkeen siirryttiin analysointiin lukemalla litteroitu aineisto muutamaan kertaan. Litteroitu aineisto purettiin teema-alueittain, aineistosta pyrittiin löytämään useammalle haastateltavalle yhtenäisiä asioita. Aineiston yhteyksiä tarkasteltiin tyypittelemällä, eli pyrittiin ryhmittelemään yhteisten piirteiden mukaan. (Ojasalo ym. 2014, 110–111.)

Haastateltua aineistoa purettaessa ei käytetty tietokoneohjelmia vaan aineisto purettiin käsin kirjoittamalla. Koska haastatteluja oli vain viisi, eikä aineisto paisunut liian suureksi, käytettiin teema-alueisiin purkamisessa ns. merkintäkortteja. Merkintäkorteissa yläreunaan kirjoitettiin teema-alue ja toiseen kulmaan haastateltavan nimi, kaikki kyseisestä teemasta saatu keskustelu koottiin samalle kortille. Nimetiedot helpottivat tietojen paikantamista tarkistuksia varten. Merkintäkorteilta koostettiin yhteenvetomaisesti tiedot tutkimukseen. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 142.)

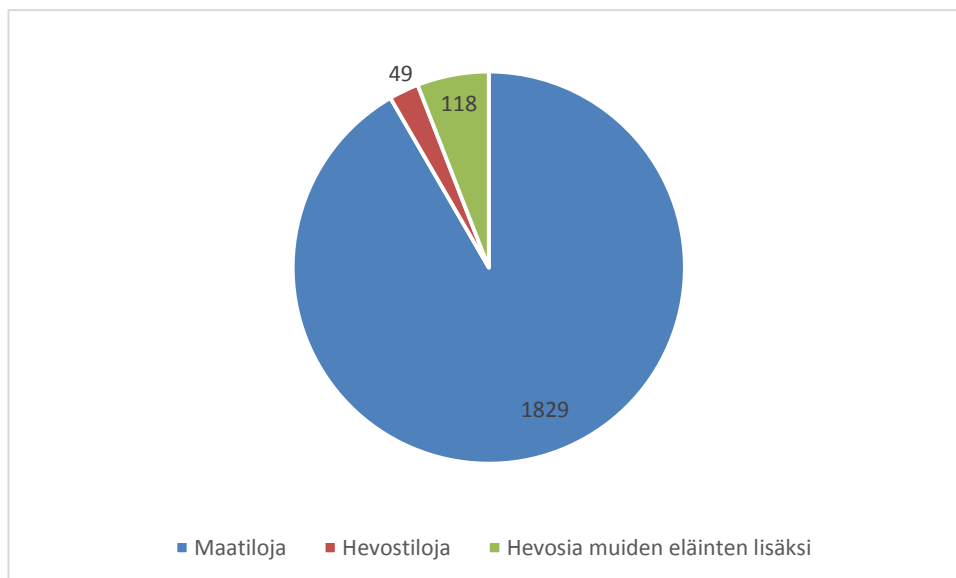
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

6.1 Kyselyn tulokset

Kaikki viidestä kyselyn saaneesta paikallisyksiköstä vastasivat kyselyyn. Kyselytutkimukselle ominainen kato ei onneksi käynyt tämän tutkimuksen kohdalla toteen. Vastauksia ei edes jouduttu ”karhuamaan”, kuten kyselytutkimuksissa usein joudutaan (Hirsjärvi ym. 2007, 191.)

6.1.1 Lomitettavat tilat

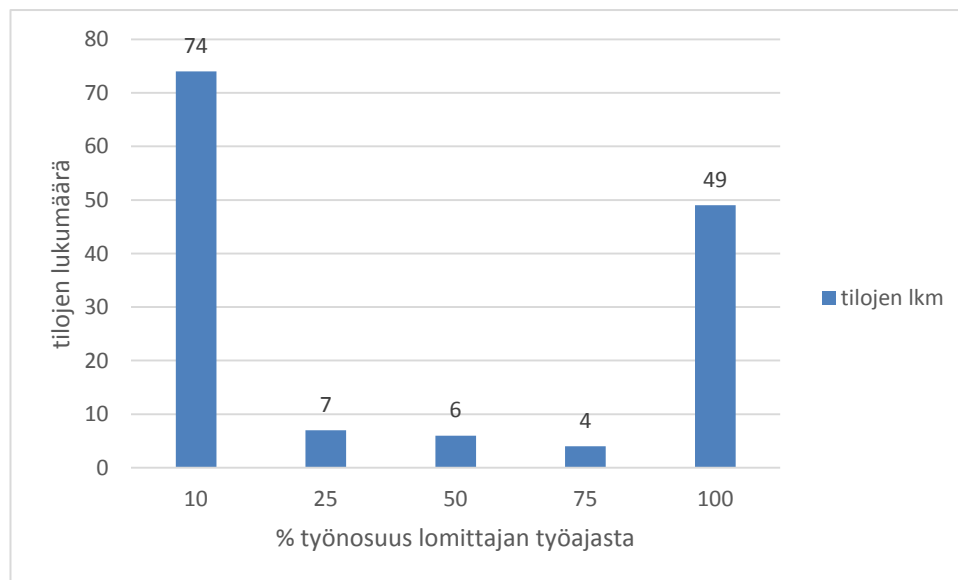
Lomitettavia tiloja on kyselyn mukaan Etelä-Pohjanmaan lomituspalvelualueella yhteensä noin 1878 kappaletta, tiloista noin yhdeksällä prosentilla lomittajan työhön kuului muun karjan lisäksi myös hevosten hoito (162–172 tilaa eli 8,6–9,2 %). Osa vastauksista ei ollut tarkkoja, vaan tarkkuus oli annettu esimerkiksi ”10–20 tilaa”. Käytän tuloksien analysoinnissa keskiarvona 167 tilaa ($162+172=334/2=167$). Alla olevassa kuviossa (9) on esitetty tilojen jakautuminen.



Kuvio 9 Hevostilojen määrä Etelä-Pohjanmaan lomitettavista tiloista

Kysyttäessä hevosten hoidon osuutta lomittajan työajasta tiloilla, saatiin kokonaan hevosten hoitoon kuuluvia tiloja alueella 49 kappaletta eli 2,6 % kaikista tiloista.

Tiloista, joilla on hevosia, pelkkiä hevestiloja on siis 29,3 %. Kyselyssä oli vastausmahdollisuudet 100, 75, 50, 25 ja 10 prosentin tarkkuudella, vastaukset on annettu arvion mukaan, sillä lomitusnetistä ei pysty tietoa tarkistamaan. Eniten oli tiloja, joilla hevostenhoidon osuus arvioitiin olevan noin 10 % (Kuvio 10). Näitä tiloja oli 74 kappaletta eli noin neljä prosenttia kaikista lomitettavista tiloista. Kaikilla viidellä paikallisyksiköllä loma-oikeutettuja tiloja, joilla oli vain hevosia. Näin ollen voisi ajatella hevestilojen sijoittuvan kattavasti ympäri Etelä-Pohjanmaata.



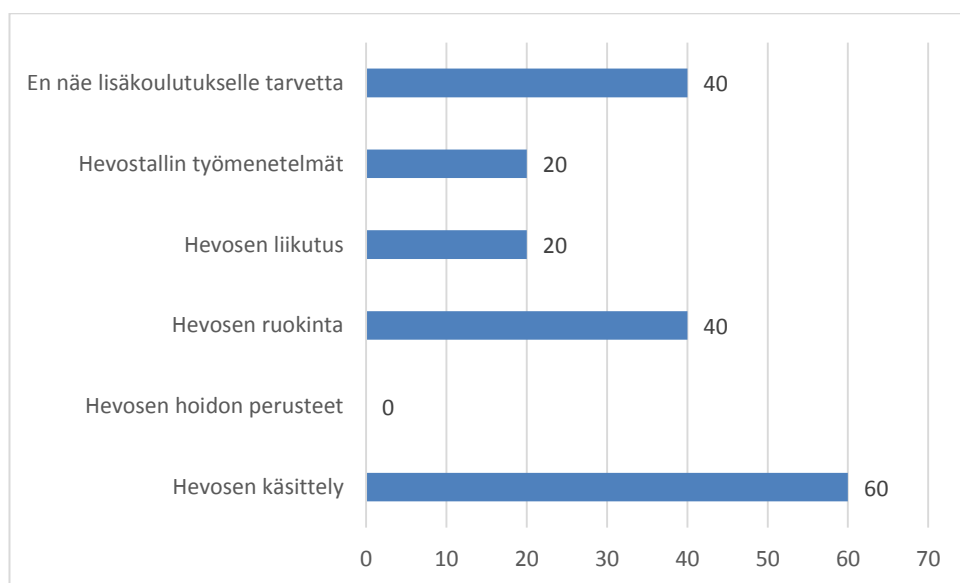
Kuvio 10 Hevosten hoidon osuus lomittajan työajasta

6.1.2 Lomittajien koulutustarve ja taustakoulutus

Kaikkien vastanneiden mielestä hevestiloille on helppo löytää ammattitaitoinen lomittaja. Hevestiloilla lomittavien koulutustausta oli hyvin moninainen, vastausten perusteella kaikista annetuista vaihtoehtoisista koulutustaustoista löytyi lomittajia. Koulutustaustan mukaan ei voi tämän kyselyn perusteella tehdä johtopäätöksiä suuntaan tai toiseen.

Paikallisyksiköiden vastausten perusteella lomittajilla on tarvetta lähinnä täydennyskoulutukseen (40% vastanneista) tai lyhytkursseille (20 % vastanneista). 20% vastanneista eli yksi paikallisyksikkö ei pitänyt hevosiin liittyvää koulutusta tarpeellisena.

Hevosiin liittyvää koulutusta tarvittaisiin hevosten käsittelyyn (60 %), ruokintaan (40 %), liikutukseen sekä ulkoiluttamiseen (Kuvio 11). Kaksi vastannutta oli kommentoinut, ettei hevosten liikutus kuulu lomittajan työtehtäviin. Hevostallin työmenetelmiin liittyvää koulutusta kaipasi yksi vastanneista, samoin hevosen loimittamiseen. Kaksi vastannutta ei tässä kohdassa nähnyt lisäkoulutukselle tarvetta.



Kuvio 11 Lisäkoulutuksen tarve lomittajilla

6.1.3 Lomituksen tarve

Myel-vakuutetut yli 8 hevosen tallit ovat oikeutettuja kunnan lomitukseen (Mela a). Lomitus voidaan järjestää käyttämällä joko kunnan palveluksessa olevaa lomittajaa tai paikallisyksikkö voi tarvittaessa palkata lomitustyöhön maatalousyrittäjän suositteleman henkilön tai hänen perheenjäsenensä. Maatalousyrittäjä voi valita käyttääkö kunnallista lomituspalvelua vai järjestääkö lomitukset itse. Itsejärjestystä lomituksesta kunta maksaa korvauksen yrittäjälle (Mela b.) Laajimman lomitusoikeuden omaavat kotieläintuotantoa harjoittavat yrittäjät. Kotieläintuotannon sitovuuden vuoksi, yrittäjillä on mahdollisuus maksuttomaan lomitukseen vuosilomalla (26 päivää vuodessa) sekä sijaisapuun ja maksulliseen lomitusapuun. Näitä lomi-

tuspalveluita saadaksesen, tulee olla päätoiminen yrittäjä ja omistaa vähintään neljä kotieläinyksikköä. Kotieläinyksiköissä kaksi hevosta on yksi kotieläinyksikkö. Kotieläinyksiköihin lasketaan vain eläimet, joista saatu tulo verotetaan maatalouden verotuksessa (Mela c.)

Kyselyyni vastanneista 40 % arvioi hevostalouden lisääntyneen heidän alueellaan lomituksen näkökulmasta viimeisen viiden vuoden aikana. Vastaajista 60 % mukaan hevostalouden määrä on pysynyt ennallaan. Kukaan ei vastannut hevostalouden olevan laskusuunnassa. Hevostiloilla on itsejärjestettyä lomitusta yhden paikallisyksikön alueella paljon, kolmella alueella vähän ja yksi jätti vastaamatta.

Lomituspalvelulaki muuttui vuonna 2011 (Koivumäki 2014). Aiemmin hevostiloilla piti olla 12 hevosta, jotta tila olisi ollut oikeutettu lomitukseen, lakimuutos vähensi hevospäärän kahdeksaan hevoseen. Kysyin avoimella kysymyksellä miten tämä vaikutti lomituspalveluihin.

”Tuli uusia asiakkaita. Tosin ongelmaksi muodostuu lyhyt työaika pienillä tiloilla.”

”Lomituspalveluiden asiakkaaksi tuli uusia hevostaloutta harjoittavia tiloja.”

”Ei mitenkään” (tämä vastaus oli kahdesti)

”Lomituspalvelulain muutos näkyi lomanhakijoiden lisäyksenä. Myös kotieläinyksikköjen lisäyksenä.”

Hevostilojen mahdollisuudet lomitukseen paranivat lomituspalvelulain muuttuessa, mutta työtuntien vähyys on vastausten perusteella ongelma pienillä hevostiloilla. Pussinen & Thuneberg (toim. Laitinen ym. 2015, 21) mukaan tallitöistä lasketaan kuitenkin 6-8 hevosen tuovan työpaikan yhdelle työntekijälle. Lomitettavalla tilalla kahdeksan hevosen tallitöissä menevä aika pitäisi siis riittää lomittajalle työpäivän täyteen saamisessa.

6.2 Teemahaastattelun tulokset

Haastattelussa käytettiin apuna teemarunkoa. Haastattelun teemoiksi valittiin hevosala Etelä-Pohjanmaalla ja sen vaikuttavuus, yrittäjien osaaminen, lomituspalve-

lut, harrastajien osaaminen. Lisäksi haastatelluilta kysyttiin kuinka hevosalan osaaminen hankitaan ja kokeeko haastateltu tarvetta hevosalan koulutuksen järjestämiselle Etelä-Pohjanmaalla.

6.2.1 Taustatiedot

Haastateltujen joukossa oli neljä naista ja yksi mies. Vastaajat olivat iältään 36–55-vuotiaita. Hevosalalta heillä oli kokemusta harrastustaustaisesti 30–40 vuotta ja yrittäjätaustaa pisimmillään 35 vuotta. Kaikki vastaajat ovat olleet useita vuosia joko hevosalalla töissä tai alan yrittäjinä. Neljä viidestä haastatellusta toimi tällä hetkellä tai oli toiminut hevosalan yrittäjänä. Haastateltujen joukossa oli niin korkeakoulutettuja kuin perustutkinnon suorittaneita. Hevosalan koulutustausta oli kahdella viidestä, kolmella oli useampi eri alan / eri tason koulutus taustalla. Haastatelluista löytyi sekä ravi- että ratsastusurheiluun suuntautuneita henkilöitä.

6.2.2 Hevosalan vaikuttavuus

Haastatelluista kolme piti hevosalaa Etelä-Pohjanmaalla merkittävänä ja kasvavana alana. Yksi vastaajista totesi ennen olleen enemmän harrastajia, mutta nykyään yhtä harrastajaa kohden on enemmän hevosia. Etelä-Pohjanmaa nähtiin vahvana, perinteisenä hevosalueena, jonka kokonaisvaikuttavuutta harvoin ymmärtää. Etelä-Suomeen verrattuna toiminta nähtiin enemmän harrastusmaisena ja vahvasti yrittäjävetoisena. Ala nähtiin kehittyvän ammattimaisempaan suuntaan sekä hinnoittelussa lähemmäs todellista hintatasoa. Etelä-Pohjanmaalla oli yhden vastaajan mukaan liikaa yrittäjiä ja harmaata hevostaloutta, joka polkee hintoja alas.

”...ollaan hintatasoltaan ja tarjontatasoltaan oltu aika matalalla tasolla, verrattuna esimerkiksi pääkaupunkiseudun tällä hetkellä...”

Yhden tai kahden hevosen pikkutalleja on alueella paljon, ne nähtiin osin rajoittavan toiminnan muuttumista ammattimaisemmaksi. Etelä-Pohjanmaalla hevosiharrastus ei ole niin kaupallista ja tuotteistettua kuin Etelä-Suomessa. Alan työllistävä

vaikutus koettiin vahvaksi. Hevoset työllistävät yrittäjien lisäksi muun muassa kengittäjiä, hevosheinän tuottajia ja neuvoja. Alan kasvu nähtiin tulevan tulevaisuudessa ratsuhevosista ja niihin liittyvien harrastuksien lisääntymisestä. Kukaan vastanneista ei kokenut hevosalan olevan uhattuna Etelä-Pohjanmaalla.

6.2.3 Hevosalan yrittäjäyys

Etelä-Pohjanmaan hevosyrittäjäyys nähtiin usein harrastuslähtöisenä ja edelleen liian harrastuspainotteisena. Ulkopuolista työvoimaa käytetään talleilla vähän, toiminta usein yrittäjävetoista, itsensä työllistämistä. Yrittäjien osaamistaso koettiin hyväksi, joskin esiin nousi hevosalan moninaisuus. Yrittäjällä tulee olla substanssiosaamisen lisäksi osaamista myös johtamisesta, asiakkuuksien hallinnasta, liiketoiminnasta sekä taitoa yhdistää nämä kaikki. Vahvimpana alueen yrittäjillä nähtiin substanssiosaaminen, puutteita koettiin olevan lähinnä liiketoimintaosaamisessa. Yksi haastateltu korosti kaipaavansa yrittäjille parempaa osaamistasoa, suhtautuminen hevosten hoitoon hevosnäkökulmasta ja asiakkuuksien hallinta nousivat esiin parannettavina ominaisuuksina.

Osaamaton yrittäjä voi ottaa hoidettavakseen liian suuria hevosmääriä, joka johtaa laadun heikkenemiseen ja yrittäjän uupumiseen. Myös niin sanottu elämäntapayrittäjäyys nähtiin haasteena hevosalalla, on vaikea vetää rajaa yrittäjäyden ja vahvan harrastuneisuuden välille. Pienille harrastustalleille otetaan usein jonkun toisen omistajan hevonen omalle kaveriksi ja hinnoitellaan hoitopalvelu liian alas. Pikku-tallien omistajilla ei useinkaan ole tarkoitusta ryhtyä yrittäjiksi, mutta edellä mainituilla toiminnoilla he polkevat yrittäjien hintoja alas ja vaikeuttavat todellisten yrittäjien mahdollisuuksia pitää hintoja tarvittavalla tasolla. Asiakkaiden ja harrastajien laatu-tietoisuutta kaivattiin, että harmaa yrittäjäyys saadaan kitkettyä pois. Täysihoitotalli-yrittäjien haasteena nähtiin alueen matala hintataso, Etelä-Pohjanmaalla yrittäjä ei voi vaatia täysihoitopalvelusta kunnon hintaa, sillä muuten tallipaikkoja jää tyhjäksi. Asiakkaat kuitenkin vaativat samat palvelut kuin Etelä-Suomen talleissa vaikka kuukausittaisen hoitomaksun erotus saattaa olla satoja euroja.

Nuorten koettiin koulutautuvan hyvin alalle, esimerkiksi ratsastuksenopettajiksi tai – ohjaajiksi, mutta harva silti jää töihin hevosalalle. Keskimäärin alalla toimivien yrittäjien koettiin olevan jo keski-iässä, ehkäpä he olivat tehneet uraa jo muualla ja palanneet ”sydämen palosta” hevosalalle. Alan raskaus koettiin olevan nuorille syy siirtyä toiselle alalle. Asenne ratkaisee paljon alalla viihtymiseen ja menestymiseen.

”jos joku on liian työläs, niin se vaan pitää tehdä ja jos ei kykene niin sit lopettaa se homma.”

”Tämä vaatii viittimistä ja terveyttä.”

Kunnalliseen lomituspalveluun ei kukaan vastaajista suhtautunut luottavaisesti. Kaikki yrittäjinä toimivat vastaajat käyttivät itsejärjestettyä lomitusta, pääosin lomituksen hoiti entuudestaan tuttu henkilö, joka tuntee eläimet ennestään. Heistä osalla oli syynä omat huonot kokemukset ja kaikilla vastaajilla oli ”kentältä kuultu huonoa palautetta”. Koettiin, ettei lomatoimistoissa ymmärretä, mitä hevosilalla lomittaminen vaatii. Toisaalta koettiin myös, ettei hevosiloille haluavia lomittajia ole kovin montaa. Täysihoitotallissa lomittajalta vaaditaan paljon osaamista, sillä lomitettavilla eläimillä saattaa olla useita kymmeniä omistajia, maatilalla pääsääntöisesti kaikki eläimet ovat lomitettavan yrittäjän omistuksessa. Vastaajat korostivat, ettei hevosilalla riitä pelkkä perushoitamisen (ruokinta, tarhaus, karsinan siivous) osaaminen vaan täytyy osata seurata terveyttä, käsitellä nuoria hevosia, oreja sekä ymmärtää esimerkiksi, mitkä hevoset voi esimerkiksi tarhata vierekkäin.

”... että ois ihan niinku lähetty johonki ulkomaille ja jätetty lomittajan harteille koko homma, niin en kyllä tiedä...”

”jos ajatellaan nuoria, jotka valmistuu maatalouslomittajiksi, he tarvitsevat ehottomasti ne (hevos)opinnot... koska nyt hevosilojen kesken on ongelma löytää osaavia lomittajia tekemään lomituspalveluja”.

6.2.4 Harrastuneisuus

Hevosalan harrastajia on paljon, mutta harrastuneisuus ei ole kovin laaja-alaista Etelä-Pohjanmaan alueella. Harrastusratsuja ja –ravureita on paljon, mutta erikoisemmilla lajeilla kuten lännenratsastus tai valjakkoajo, ei ole kovin vahvaa harrastuspohjaa. Ratsastuksellinen taso nähtiin hyvänä, samoin raviurheilussa koettiin harrastajien menestyvän hyvin.

Harrastajien keskuudessa haetaan tietoa innokkaasti kirjoista, luennoilta sekä Internetistä. Osaamisen hankkimisessa keskitytään usein erikoisosaamiseen ja perusosaaminen jää puutteelliseksi. Varsinkin Internetistä etsitty tieto koettiin haasteelliseksi, sillä tietoa on paljon, mutta harrastajilla ei välttämättä ole perusosaamista soveltaakseen lukemaansa kriittisesti.

”Alalla on vankkoja uskomuksia ja käsityksiä ja ne on hirveen voimakkaita.”

Etelä-Pohjanmaan alueella järjestetyt lyhytkurssit koettiin hyväksi keinoksi lisätä harrastajien osaamista. Alalla koettiin ongelmaksi se, että harrastajat hankkivat aktiivisesti tietoa, jota käytetään omalle hevoselle ymmärtämättä seuraamuksia ja näin ollen aiheutetaan pahimmillaan hyvinvointiongelmia. Koettiin, että perustaitojen oppimiseen pitäisi panostaa enemmän ja vasta sitten hankkia erikoistuneempaa tietoa.

”Perusasiat jäävät silti opiskelematta ja hevonen elävänä olentona jää opiskelematta, mutta osallistutaan erikoistuneille kursseille.”

”...ylihoito, ylituokkiminen, ylituokastaminen...”

Harrastajilta puuttuu pitkäjänteisyys. Hevosen hankkiminen on tullut liian helpoksi eikä ostetun eläimen eteen olla valmiita tekemään työtä vaan odotetaan kaiken olevan heti valmista. Vanhan ajan tallityttö-kulttuuri on kadonnut ja harvat nuoret haluavat enää vain hoitaa hevosia. Hevosmiestaitojen väheneminen tai puuttuminen koettiin uhkaksi. Isommilla talleilla talliympäristön koettiin olevan tehokas opettamaan, sillä aina on joku keneltä kysyä neuvoa. Toisaalta yksi vastaaja sanoi olevansa eniten huolissaan juuri harrastajista, jotka ovat harrastaneet ratsastusta kauan ratsastuskoulussa, ostavat oman hevosen ja laittavat sen täysihoitotalille.

Hevosen perushoidosta ja omistajan velvollisuuksista ei ole välttämättä mitään tietoa, mutta osataan ratsastaa hyvin. Hevosenomistajan velvollisuudet ja vastuut ovat suuret ja vaativat omistajalta paljon muutakin osaamista kuin ratsastustaitoa. Täysihoitotallista hevostaan pitävässä todettiin olevan jopa sellaisia omistajia, jotka eivät tiedä miten hevoseensa ruokitaan.

Talliympäristöt ovat parantuneet vuosien aikana, hevosen pitopaikat ovat paremmat nyt kuin ennen. Maantiet sen sijaan ovat menneet hevosen treenamisen kannalta liian koviksi, joten hevosten valmennus nähtiin tulevaisuudessa yhä enemmän keskittyvän raviratojen ja muiden valmennuspaikkojen yhteyteen. Valmennuspaikkoihin panostetaan niin ravi- kuin ratsastusurheilussa nykyään enemmän kuin ennen. Harrastajien laatu-tietoisuus on kasvanut, halutaan saada harrastaa hyvissä tiloissa ja viihtyisässä ympäristössä.

” on vanhanaikaista yrittää perämettis...”

6.2.5 Osaamisen saavuttaminen ja koulutustarve

Suurimmalla osalla Etelä-Pohjanmaan hevosityrittäjistä on vastaajien käsityksen mukaan jonkun tasoinen hevosalan koulutus taustalla. Harrastuneisuus nähtiin miltei välttämättömänä taustana ennen hevosalan opintoihin menoa, varsinkin erikoistutkinnot vaativat vahvan osaamisen tason ennen kouluun pääsyä. Yrittäjille neuvontapalvelut nähtiin tärkeänä sekä riittävä liiketoimintaosaaminen. Hevosala on omanlaisensa ala ja yrittäjät hakeutuvat pääasiassa hevosiin suuntautuneille kursseille, peruskursseja esimerkiksi liiketoiminnasta ei nähty houkuttelevana yrittäjille. Ammattitaidon ja ammattimaisuuden todettiin olevan eduksi koko hevosalalle.

Etelä-Pohjanmaan alueelle ei kukaan haastatelluista kaivannut omaa hevosalan oppilaitosta vaan tarvetta koettiin olevan enemmän erikoistumisopinnoille ja lyhyille kursseille. Mikäli Keski-Pohjanmaalta hevosalan opetus lakkaa, todettiin tarpeen mahdollisesti syntyvän Etelä-Pohjanmaalle. Tällä hetkellä työelämä ei vaadi enempää osaajia. Hevosalan koulutusten keskittyminen muutamaan oppilaitokseen koettiin parantavan opetuksen laatua ja osaavan henkilökunnan saamista

opetukseen. Useammassa haastattelussa tuli ilmi, ettei nykyistä hevosalan koulutusta koeta samantasoisiksi eri oppilaitosten kesken. Maatalousoppilaitosten yhteydessä oleva hevosopetus nähtiin hyvänä lisänä hevostalousoppilaitosten rinnalla. Maatalousoppilaitoksissa voidaan järjestää opetusta alueen tarpeisiin. Haastatteluissa kävi ilmi, että erityisesti kengittäjien koulutusta kaivataan Etelä-Pohjanmaalle. Yrittäjille suunnattua koulutusta tarvitaan myös Etelä-Pohjanmaalla, haastatteluissa mainittiin tallimestari, johtamistaito, liiketoimintaosaaminen.

Koulutuksen tarvetta nähtiin harrastajilla perushevosmiestaidoissa. Niiden kehittämiseen kaivattiin erilaisia hevoskerhoja, hoitokursseja tai lyhytkursseja. Harrastajille ei nähty tarvetta järjestää laajempaa koulutusta. Ratsastuskouluissa pitäisi alkeiskursseilla järjestää enemmän hoitoon liittyvää opetusta eikä pelkästään ratsastuksen opetusta. Suuremmissa kaupungeissa näille kursseille on ollut kysyntää. Suomen Ratsastajainliitto on huomionnut myös ratsastajien alhaisen tason hevosen perushoidossa ja kehittää kilpailujärjestelmäänsä niin, että tulevaisuudessa päästäkseen kilpailemaan, tulee omata tietty osaaminen myös hevosenhoidosta. Raviurheilussa poniravikoulut nähtiin uusien harrastajien kehittymisessä tärkeinä, joskin niiden todettiin tähtäävän vahvasti kilpailutoimintaan, myös hevosenhoito-opetukseen olisi hyvä ohjata resursseja.

Etelä-Pohjanmaalla olleiden hankkeiden kurssit tulivat kaikkien haastatelluiden puheissa esille ja ne oli koettu hyväksi keinoksi parantaa osaamista niin yrittäjillä kuin harrastajillakin. Lyhytkurssien todettiin olevan hyvä keino, sillä ihmiset saavat itse valita kiinnostavan aiheen ja täsmäkoulutustautua. Lyhyeen kurssiin koettiin olevan helpompi sitoutua kuin pitkäaikaiseen koulutukseen.

Hevosalalle kaivattiin opiskelemaan ihmisiä, jotka jatkossa työskentelisivät alalla. Moni käy hevosalan koulutuksen, mutta ei tulevaisuudessa työskentele alalla, näin koulutuksen hyöty jää yhteiskunnalta saamatta.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Nuoret hakeutuvat koulutuksiin aktiivisesti ja nuoremmilla yrittäjillä on usein tutkinto hevososalalta suoritettuna. Käytännön oppiminen ja hevosityrittäjyyteen kasvaminen tuntuvat olevan edelleen silti merkittäviä keinoja ammattitaidon saavuttamisessa. Vanhemmilla yrittäjillä ei haastatteluista saamienei tietojen mukaan useinkaan ole hevosalan koulutusta, vaan ammattitaito on nimenomaan hankittu käytännön kautta. Nuorten alalle koulututtavien toivottiin jatkavan työskentelyä alalla, sillä nykyään moni siirtyy muihin tehtäviin koulutuksen jälkeen.

Talliyhteisö koettiin hyväksi avuksi aloittelevalle hevosharrastajalle. Ratsastuskoulutoiminnassa on jo panostettu enemmän hevosen hoitotaitoon ja tämän toivottiin lisääntyvän entisestään. Poniravikoulut ovat nuorille raviharrastajille hyvä aloitus hevostaidon oppimisessa. Hevosten pito kotitallissa nostettiin myös esiin, sillä se on Etelä-Pohjanmaalla hyvin yleistä. Pienistä kotitalleista haastatellut olivat selkeästi kahta mieltä, toisten mielestä "Siperia opettaa" eli hevosen hoito on pakko oppia ja neuvoja kysyttävä, kun hoito on päivittäistä. Toinen puoli oli taas sitä mieltä, että pienessä kotitallissa vailla valvontaa harrastavat ovat riski itselleen ja hevoselleen, mikäli osaaminen on puutteellista.

Hevosalan koulutukselle nähtiin olevan eniten tarvetta lyhytkursseilla ja erikoistumisopinnoilla eikä alan perustutkintona tai muuten tutkintoon johtavana koulutuksena. Haastatteluissa todettiin, että niin kauan kun Etelä-Pohjanmaan lähellä on alan perusopetusta, ei sille ole Etelä-Pohjanmaalla tarvetta. Useammassa haastattelussa kengityksen opetusta kaivattiin alueelle.

Hevosala on merkittävää Etelä-Pohjanmaalla, melkein joka kymmenennellä lomittavalla maatilalla kuuluu hevosten hoito lomittajan työhön. Noin neljällä prosentilla lomittavista tiloista oli vain hevosia. Hevostaloutta ei ehkä lomatoimistojen vastauksissa koettu kovin suureksi tai merkittäväksi, vaikkakin osa vastaajista koki hevosten hoidon määrän lomituksissa lisääntyneen. Haastatteluissa henkilöt vastasivat koko hevosalaa koskevasti, kun taas lomatoimistojen vastaukset koskivat vain lomituspalveluita käyttäviä hevosityrittäjiä.

Alueella on hevosia miltei kuusi tuhatta ja alan yrittäjiä arvioidaan olevan 800-1000 (Korpivaara 10.3.2015). Haastatteluissa nousi esiin, että kotieläintilojen lopettaessa usein vanhaan sikalaan tai navettaan rakennetaan talli ja harrastuksesta tulee työ. Maanviljely säilyy hevosurheilun rinnalla. Lomituksen järjestäminen joutuu muutokseen tässä yhteydessä, kun hoidettavat eläimet vaihtuvat. Lomitettavien hevostilojen määrään voi vaikuttaa alentavasti se, ettei lomituspalveluihin haastatteluiden perusteella luoteta vaan yrittäjät järjestävät lomansa tai lomituksensa itse.

Lomatoimistojen vastaukset ja hevosalan ammattilaisten haastattelut ovat ristiriidassa lomituksen toimivuuden ja lomittajien ammattitaidon osalta. Lomatoimistojen mielestä hevostiloille on helppo löytää ammattitaitoinen lomittaja, kaikki viisi kyselyyn vastannutta oli tässä yhtä mieltä. Kaikki haastatteluun vastanneet hevosalan ammattilaiset taas kokivat, ettei lomitustajärjestelmä toimi hevostiloilla.

Lomatoimistot eivät nähneet hevosen hoidon perusteille lisäkoulutustarvetta. Osasta lomatoimistojen vastauksista tuli mielikuva, ettei hevosten hoitoa pidetä juuri erilaisena kuin muiden kotieläinten, sillä lomatoimistot eivät nähneet tarvetta hevosalan koulutukselle. Vastaavasti haastatteluissa kävi ilmi, että nimenomaan hevosenhoidon perusteissa on eniten puutteita ja koulutustarvetta. Hevostiloilla lomitustarve eroaa muista kotieläintiloista myös lomitettavien eläinten omistajapohjan erilaisuutena. Kotieläintiloilla lomitettavat eläimet ovat pääsääntöisesti yrittäjän omia, hevostiloilla joka hevosella saattaa olla eri omistaja ja lomittajan työstä tulee yhä suuremmalta osin asiakaspalvelutyötä. Haastatteluissa nousi esiin tarve kouluttaa maatalouslomittajiksi ryhtyviä myös hevosten hoitoon, sillä ammattitaitoisen lomittajan löytymistä pidettiin haasteellisena. Hevosalan opintoja osana maatalousyrittäjän opintoja pidettiin hyvänä lisänä alan ammattilaisten puolelta.

Hevosyrittäjien osaamistasoa pidettiin hyvänä, vain yksi vastaaja totesi yrittäjien ammattitaidossa olevan parantamisen varaa. Eniten puutteita nähtiin liiketoimintaosaamisessa. Etelä-Pohjanmaan alueella hintataso on eteläistä Suomea alhaisempi, mutta hintaero kapenee pikku hiljaa. Osaavalla toiminnan suunnittelulla ja tuotteiden hinnoittelulla voi Etelä-Pohjanmaalla pärjätä hevosalalla. Ravivalmennuksessa yleensä pitää olla menestyneitä hevosia, jotta niitä saa talliin lisää. Ratsastuskouluissa ja täysihoitotalleissa asiakkuuksien hallinnalla on suuri merkitys, myös toiminnan puitteet ja sijainti tulee olla hyvät.

8 POHDINTA

Hevosten määrä on ollut nousussa viimeiset 30 vuotta aina 2011 vuoteen asti. Talouden taantuma on vaikuttanut myös hevostalouteen ja hevosten määrä on viimeisen parin vuoden aikana laskenut noin 400 hevosella vuosittain. Alan tutkijat ennustavat hevosmäärän lähtevän uudelleen nousuun ja joidenkin ennusteiden mukaan hevosmäärä nousee vuoteen 2030 mennessä jopa 90 000 yksilöön. Hevosalalla uskoisin määrän kasvun osittain myös liittyvän eläimen merkityksen muuttumiseen, nykyään omistajat ovat usein valmiita hoitamaan sairaita ja ylläpitämään vanhojakin eläimiä erittäin pitkälle. Kasvun avaimet ovat kuitenkin alan kasvattajien käsissä, hevoskasvatuksen tulee olla kannattavaa ja sitä tulisi tukea, varsinkin oman kansallisrotumme, suomenhevosen osalta. Hevostalous elää muutoksessa, kuten muu maatalous. Hevosalan yritystoiminnan erimuodot ja vuosittain lisääntyvät hevosityrittäjäisyys antavat uskoa alan tulevaisuudelle.

Tutkimuksen päätavoite oli saada selville millä keinoin hevostaloudessa tarvittava ammattitaito saavutetaan. Hevosalan koulutustarvetta kartoitettaessa on hankalaa erottaa yrittäjät ja harrastajat, missä menee osa-aikaisen yrittäjän ja aktiivisen harrastajan raja? Yrittäjien osaaminen koettiin usein tulleen vahvan käytännön kokemuksen kautta. Yrittäjillä hevosen hoidon substanssiosaamisessa ei koettu olevan suuria puutteita yhtä vastaajaa lukuun ottamatta. Hevosalan yrittäjille kaivattiin koulutusta substanssiosaamisen lisäksi taloudessa ja asiakkuuksien hallinnassa. Harrastajilla nimenomaan tarvetta koettiin olevan perushoitotaidoissa. Lomittajien koulutustarpeet tuntuivat vastaavan harrastajien koulutustarvetta. Ammattitaidon voi siis hankkia monella tapaa, mutta ammattitaito on ehdoton edellytys alan yrittäjille sekä lomittajille. Järjestö- ja nuorisotyö ovat tärkeitä nuorten harrastajien hevostaitojen kehittymisessä.

Ensimmäisenä alatavoitteena oli selvittää kuinka paljon hevostaloutta on maatalojen yhteydessä Etelä-Pohjanmaan alueella. Etelä-Pohjanmaan todettiin olevan vahvaa hevostalousaluetta, alueella on noin 8 % koko Suomen hevoskannasta. Etelä-Pohjanmaan väestö on vastaavasti noin 3,6 % koko Suomen väestöstä, joten alueella on suhteessa paljon hevosia asukasta kohden. Lomitettavia tiloja oli

kyselyn vastausten perusteella 1878 kappaletta, joista noin yhdeksällä prosentilla hevosten hoitaminen kuului lomittajan työhön. Lomittajien hevosten hoito-osaaminen ja siihen kouluttaminen on mielestäni perusteltua, vaikka eläinyksiköitä olisi vain muutama muiden lomitettavien eläinten lisäksi, tulee ne osata hoitaa oikein. Vertailun vuoksi olisi ollut hyvä selvittää kyselyssä kaikkien tuotantoeläinten hoidon osuudet lomittajan työstä, näin ollen olisin saanut vertailukohteet selkeämmin esille. Olisi ollut hyvä myös selvittää lukumääräisesti paljonko lomitettavista tiloista on nauta-, sika-, lypsykarja-, siipikarja- tai pienmärehtijätiloja. Näin ollen olisin saanut selkeämmän kuvan lomituksen jakaantumisesta eri eläinryhmien kesken.

Toisena alatavoitteena oli selvittää millainen on alan osaamistaso. Hevosalan vahvan harrastuspohjan vuoksi alan uskottavuus maatalouden alalla ei ole mielestäni yhtä merkittävä, kuin hevosala lukuina on. Useat hevosityrittäjät ovat päätyneet alalle harrastuksen kautta, jolloin kyse on enemmän elämäntavasta, kuin pelkästä ansiotyöstä. Hevoset kuuluvat kotieläimiin ja ne lasketaan Euroopan Unionissa tuotantoeläimiksi, silti hevosalouteen suhtautumista haittaa sen vahva harrastuneisuus ja elämäntapayrittäjyyden leima. Hevoseen suhtautuminen harrastajien keskuudessa on ehkä muuttunut yhä enemmän lemmikkieläimen suuntaan. Etelä-Pohjanmaalla maatalous on hyvin voimakasta ja maataloudessa yritetään tosisaan, hevosalous mielletään enemmän harrastustoiminnaksi kuin osaksi maataloutta. Ammattimainen toiminta ja ammattitaitoiset yrittäjät ovat avainasemassa alan imagon nostamisessa. Harmaata taloutta ei pidä tukea ja hinnoittelun on oltava realistinen, jos haluaa hevosalalle uskottavuutta ja toiminnalle jatkuvuutta.

Olisi ollut hyödyllistä myös kysyä mitä muuta, muihin eläimiin liittyvää koulutusta lomittajat kaipaavat. Näin olisin saanut käsityksen koulutustarpeeseen liittyvät kielteiset vastaukset samansuuntaisia myös muiden eläinten kohdalla, vai onko hevosten hoito poikkeus.

Lomittajien osaamistaso on yrittäjien mielestä puutteellinen. Vastaavasti lomitoimisto kokee, että lomittajien osaamistaso hevostenhoidossa on hyvä. Lomitushallinnon ja alan ammattilaisten suuret näkemyserot lomitukseen toimivuudesta antaisivat aihetta jatkotutkimukselle. Ainakin yhteistyötä tulisi parantaa hevosityrittäjien ja lomitushallinnon välillä, että tulevaisuudessa hevosalojen lomitusta saataisiin jär-

jestettyä kaikkia osapuolia tyydyttävällä tavalla. Yhteistyöllä saataisiin tietoa molempiin suuntiin, eihän lomatoimistoissa voida tietää hevosalan yrittäjien toiveita, elleivät he edes hyödynnä lomituspalveluita vaan käyttävät automaattisesti itsejärjestettyä lomitusta. Lomituspalveluiden käyttäminen vähentää myös osaltaan harmaata työllisyyttä. On myös pidettävä mielessä, etteivät hevosilojen lomitujärjestelmää kehitetä, elleivät yrittäjät sitä käytä.

LÄHTEET

- Etelä-Pohjanmaan Opisto. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Etelä-Pohjanmaan Opisto. [Viitattu 26.5.2015]. Saatavana: <http://www.epopisto.fi/kurssit/>
- Finlex 24/011/2009. Määräys 11.6.2009. Opetushallitus: Hevostalouden perustutkinto. Ammatillisen perustutkinnon perusteet. [Viitattu 5.4.2015]. Saatavana: <http://www.finlex.fi/fi/viranomaiset/normi/660001/34958>
- Hevoosella vaan-koulutushanke 2012-2014, loppuraportti. 2015. [Verkkojulkaisu]. ProAgria Etelä-Pohjanmaa. [Viitattu 14.3.2015]. Saatavana: http://etela-pohjanmaa.proagria.fi/sites/default/files/attachment/hevoosellavaanloppuraportti_nettiin.pdf
- Hevoosella vaan-käyttäjäkysely. ProAgria Etelä-Pohjanmaa. [Verkkojulkaisu]. ProAgria Etelä-Pohjanmaa. [Viitattu 14.3.2015]. Saatavana: http://etela-pohjanmaa.proagria.fi/sites/default/files/attachment/hevoosella_vaan_kayttajakysely.pdf
- Hevosjalostusliitot. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Hevosjalostusliitot. [Viitattu 15.3.2015]. Saatavana: <http://www.hevosjalostusliitot.fi/portaali/fi/palvelut/index.php>
- Hirsjärvi, S. ja Hurme, H. Tutkimushaastattelu, Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino. Helsinki 2004.
- Hirsjärvi, S. Remes, P. Sajavaara, P. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki. 2007.
- Hollmén, M ja Laitinen A. 2012. [verkkojulkaisu]. Mahdollisuuksien hevonen-hevosalan kehittämisohjelma. [Viitattu 23.1.2014]. Saatavana: http://www.hippolis.fi/UserFiles/hippolis/File/Mahdollisuuksien_hevonen/Mahdollisuuksien%20hevonen_2012.PDF
- Järviseudun ammatti-instituutti. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Järviseudun ammatti-instituutti. [Viitattu 18.3.2015]. Saatavana: <http://www.jamin.fi/hakijalle/tutkinnot/maatalousyrittaja/>
- Kallioniemi, K. Toppari, J-M. 2015. ProAgria Etelä-Pohjanmaa. Hevospienkehittämiseen liittyvä tutkimusjulkaisu. [Verkkojulkaisu]. [Viitattu 10.3.2015]. Saatavana: http://etela-pohjanmaa.proagria.fi/sites/default/files/attachment/hevospienkehittamiseen_tutkimusraportti_28082014_2_0.pdf

Keski-Pohjanmaan ammattiopisto. Ei päiväystä. Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä. Saatavana:

<http://www.kpedu.fi/Koulutus.aspx?search=1&id=2&p1=2&p2=2>

Keski-Salmi, Tiina. 10.3.2015. Jalostusvastaava. Etelä-Pohjanmaan Hevosjalostusliitto. Haastattelu.

Koivumäki, Erika. 27.10.2014. Lomatoimenohjaaja. Sastamalan kaupunki. Puhelinhaastattelu.

Korpivaara, Nanne. 10.3.2015. Asiantuntija, hevostalous. ProAgria Etelä-Pohjanmaa. Haastattelu.

Koulutuskeskus Sedu. 12.1.2015. [Verkkosivu]. Timo Riikonen. [Viitattu 18.3.2015]. Saatavana: <http://www.sedu.fi/Koulutuskeskus-Sedu/Haeposikelemaan/Koulutustarjonta/Maatalousalan-perustutkinto/Maatilatalous>

Laitinen, A. ja Mäki-Tuuri, S (toim.) Hevoset ja kunta- rajapintoja. Hippolis- Hevosalan osaamiskeskus ry. 2014.

Lomatoimistojen yhteystiedot

http://www.mela.fi/sites/default/files/tiedostot/maatalouslomitus/paikallisyksikoiden_ja_hallintohenkiloston_yhteystiedot_2014.pdf

Louhelainen, S. 2012. Hevosalan hankeohjelma 2014-2020. WWW-julkaisu. [Viitattu 23.1.2014]. Saatavana: http://www.hippolis.fi/UserFiles/hippolis/File/Mahdollisuuksien_hevonen/Mahdollisuuksien%20hevonen_2012.PDF

Luke. 27.2.2015. Jo kolmannes peltoalasta vuokrattua. [www-julkaisu]. Luonnonvarakeskus.[Viitattu 5.4.2015] Saatavana: <http://www.luke.fi/tiedote/jo-kolmannes-peltoalasta-vuokrattua/>

Maaseudun Tulevaisuus, Hevoset 10.3.2014. s.7

Martin-Päivä, M. Ja Mäenpää, M. Toim. Hevosalan hanketoiminnan kehittämisohjelma vuosille 2007-2013. Suomen Hippos ry. 2007.

Mela a. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Maatalousyrittäjien eläkelaitos. [Viitattu 15.3.2015]. Saatavana:

<http://www.mela.fi/sites/default/files/tiedostot/maatalouslomitus/kyyksikot.pdf>

Mela b. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Maatalousyrittäjien eläkelaitos. [Viitattu

27.2.2015]. Saatavana: <http://www.mela.fi/maatalouslomitus/jarjestaminen>

- Mela c. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Maatalousyrittäjien eläkelaitos. [Viitattu 15.3.2015]. Saatavana: <http://www.mela.fi/fi/maatalouslomitus/lyhyesti-lomituksesta>
- Ojasalo, K. Moilanen, T. Ritalahti, J. Kehtittämistyön menetelmät. Uudenlaista osaamista liiketoimintaan. Sanoma Pro Oy. Helsinki. 3., uudistettu painos 2014.
- Opetushallitus. 2009. Hevosalan perustutkinto. Ammatillisen perustutkinnon perusteet.
- Opetushallitus. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Opetushallitus. [Viitattu 28.4.2015]. Saatavana: http://www.oph.fi/saadokset_ ja_ ohjeet/opetussuunnitelmien_ ja_ tutkintojen_ perusteet/ammattilliset_perustutkinnot/tutkinnon_perusteet_ voimaan_ 010815
- Opintopolku.fi a. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Opetushallitus ja Opetus- ja kulttuuriministeriö. [Viitattu 1.3.2015]. Saatavana: https://opintopolku.fi/app/#!/haku/hevostalouden%2520perustutkinto?page=1&acetFilters=teachingLangCode_ffm:FI&tab=los
- Opintopolku.fi b. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Opetushallitus ja Opetus- ja kulttuuriministeriö. [Viitattu 15.3.2015]. Saatavana: https://opintopolku.fi/app/#!/haku/maaseutuyritt%C3%A4j%C3%A4?locations=14&page=1&articlePage=1&organisationPage=1&itemsPerPage=25&sortCriteria=0&facetFilters=teachingLangCode_ffm:FI&tab=los
- ProAgria Etelä-Pohjanmaa.2014. [Verkkosivu]. ProAgria. [Viitattu 15.3.2015]. Saatavana: <http://etela-pohjanmaa.proagria.fi/kehitystoiminta/hankkeet>
- Pussinen, S. Ja Thuneberg, T. 2010. Katsaus hevosalan yritystoimintaan- raportti hevosyrittäjyys 2009-kyselystä. Hämeen ammattikorkeakoulu 2010.
- Pussinen, S. Korhonen, J. Pölönen, I. Varkia, R. Kasvava hevosala. Hevosalan kehitysnäkymiä Suomessa. 2007. Laurea-ammattikorkeakoulun julkaisusarja B-19
- Pussinen, S. 2013. Hevosyrittäjyyden tulevaisuuskatsaus-valtakunnallisen Hevosyrittäjä huippukuntoon- hankkeen (2010-2014) raportti. Hamk-julkaisuja 7/2013. Hämeenlinna.
- Pyykkönen, P., Lehtonen, H. & Koivisto, A. 2010. Maatalouden rakennekehitys ja investointitarve vuoteen 2020. PTT työpapereita. 125.
- Saastamoinen, M. 2013. Hevosalan menestystekijöitä ja osaamista. Seminaariesitelmä 19.4.2013. Tulevaisuuden hevosyrittäjä-koulutus, Hyvinkää

Suomalaisen hevosalan katsaus 2010. 2011. Hevosklusteri-hanke. Hippolis. WWW-julkaisu. Viitattu 5.3.2013. Saatavana: http://hippolis.fi/UserFiles/hippolis/File/Hevosalan_katsaus_uusin_pienempi.pdf

Suomen Hippos ry. 2015. [Verkkójulkaisu]. Hevostalous lukuina 2014. [Viitattu 15.3.2015]. Saatavana: http://www.hippos.fi/files/11501/Hevostalous_lukuina_2014.pdf

Suomen Ratsastajainliitto. Ei päiväystä.[Verkkójulkaisu]. [Viitattu 15.3.2015]. Saatavana: <http://www.ratsastus.fi/tilastotietoa>

Suupohjan ammatti-instituutti. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. [Viitattu 18.3.2015]. Saatavana: <http://www.saiedu.fi/fi/koulutustarjonta/maatalousoppilaitos/opetussuunnitelmat/>

Wallenius, V 2009. Tallirutiinit ja niiden tehostaminen automatiikan avulla. Opinnäytetyö. Hämeen Ammattikorkeakoulu. WWW-julkaisu. Viitattu 14.3.2015. Saatavana:

LIITTEET

Liite 1. Lomatoimistojen kysely

Kauhavalla 1.11.2014

Opinnäytetyön selvitys hevosalan koulutustarpeesta

Opiskelen Seinäjoen Ammattikorkeakoulussa, Maaseudun kehittämisen koulutusohjelmassa. Teen opinnäytetyötäni aiheesta ”Hevosalan koulutustarve Etelä-Pohjanmaalla”. Tavoitteenani on valmistua keväällä 2015.

Suomessa on noin 75 000 hevosta, viime vuonna syntyi 3350 varsaa. Tuontihevosta tuodaan vuosittain vajaa 1500. Hevostalleja on noin 16 000, jotka työllistävät kokoaikaisesti noin 5000 henkeä ja osa-aikaisesti noin 10 000 henkeä. Hevosalan ammattilaisia koulutetaan ympäri Suomea, mutta Etelä-Pohjanmaalla ei hevosalan tutkintoja voi suorittaa. Alueen maatalousoppilaitokset tarjoavat hevosopintoja valinnaisina opintoina (maksimissaan 30 ov/ tutkinto 120 ov). Lisäksi alueella toimivat hankkeet ja järjestöt järjestävät kursseja sekä koulutusta kiinnostuneille.

Opinnäytetyössäni on tarkoitus selvittää olisiko hevosalalla laajempaa koulutustarvetta Etelä-Pohjanmaan alueella ja minkälaisella lyhytkoulutukselle tai kurssitukselle olisi kysyntää. Haluan selvittää koulutustarpeen nimenomaan maatalouden verotuksen piiriin kuuluvien hevosityritysten näkökulmasta.

Tämä kysely lähetetään kaikkiin Etelä-Pohjanmaan alueen lomatoimistoihin, yhteystiedot ovat Melan sivuilta. Kyselyn tulokset käsitellään luottamuksellisesti ja vastauksia ei eritellä alueittain, joten tietoja ei voida yksilöidä tiettyihin tiloihin tai henkilöihin. Kyselyn lisäksi täydennän tutkimustani valikoiduilla teemahaastatteluilla.

Ohessa on palautuskuori, jossa vastaukset voitte postittaa.

Kyselyaika on 3.11-15.11.2014.

Toivottavasti Teiltä löytyy aikaa vastata.

Terveisin,

Hanna Autio

Palojärventie 76, 62410 Rintala

050-3686 236

hanna.autio@anvianet.fi

Lomitettavat tilat

1. Kuinka paljon lomitusalueellanne on lomitettavia tiloja? _____
kpl

2. Kuinka monella maatilalla lomittajan työhön sisältyy muun karjan lisäksi myös hevosten hoito? _____ kpl

3. Mikä on hevosten hoidon osuus lomitustyöstä yllämainituiden tilojen päivittäisestä työajasta?
 - 100 % työajasta hevosiin _____ kpl
 - 75 % työajasta hevosiin _____ kpl
 - 50 % työajasta hevosiin _____ kpl
 - 25 % työajasta hevosiin _____ kpl
 - 10 % työajasta hevosiin _____ kpl

4. Onko lomitusalueellanne lomaoikeutettuja tiloja, joilla on vain hevosia
 1. kyllä
 2. ei
 3. en osaa sanoa

Lomittajien ammattitaito

5. Millainen koulutus on hevostiloja lomittavilla lomittajilla (kysymyksessä tarkoitetaan kaikkia tiloja, joilla lomittajan työ sisältää hevosten hoitoa)
 1. maatalousalan perustutkinto
 2. hevostalouden perustutkinto
 3. karjatalouden ammattitutkinto
 4. agrologin tutkinto
 5. muu maatalousalan tutkinto
 6. ei tutkintoa
 7. muu tutkinto

6. Maatalouden rakennekehitys on nopeaa ja tilojen määrä vähenee vuosittain. Osa pienemmistä tiloista erikoistuu laajentamisen sijaan. Ovatko eri eläinlajeihin erikoistuneet tilat aiheuttaneet muutoksia lomittajien koulutustarpeeseen?

1. kyllä
2. ei
3. ei merkitystä
4. en osaa sanoa

7. Onko hevosiloille helppo löytää ammattitaitoinen lomittaja?

1. kyllä
2. ei
3. en osaa sanoa

8. Millaista koulutusta lomittajille tulisi järjestää hevosiin liittyen

1. täydennyskoulutus
2. lyhyet kurssit
3. hevosalan perustutkinto
4. hevosalan ammattitutkinto
5. ei tarvetta
6. en osaa sanoa
7. muu, mitä

9. Mistä aiheesta lisäkoulutusta tarvitaan

1. hevosen käsittely
2. hevosen hoidon perusteet
3. hevosen ruokinta
4. hevosen liikutus
5. hevostallin työmenetelmät
6. en näe lisäkoulutukselle tarvetta
7. en osaa sanoa

8. muu, mitä

Hevostilojen lomituis

10. Onko hevostiloilla itse järjestettyä lomitusta?

1. erittäin paljon
2. paljon
3. jonkun verran
4. vähän
5. en osaa sanoa

11. Onko hevostalous alueellanne lomituksen näkökulmasta viimeisen viiden vuoden aikana?

1. lisääntynyt
2. pysynyt ennallaan
3. vähentynyt

12. Lomituspalvelulaki muuttui vuonna 2011, miten lomituspalvelulain muutos 12 hevosesta 8 hevoseen näkyi lomituspalveluissa?

Taustatiedot

13. Lomituspalveluyksikkö, jota vastaukset koskevat

1. Alajärven kaupunki
2. Alavuden kaupunki
3. Kauhavan lomatoimi
4. Suupohjan maatalouslomituis

5. Jalasjärven kunta / Lomituspalveluyksikkö

Mikäli Teillä on muuta aiheeseen liittyvää asiaa, voitte kirjata sen kääntöpuolelle.

KIITOS VASTAUKSESTANNE!